

rAntGroen

België-Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

© Lieve Deceuninck

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, Voorzitter en Coörd. Beleidswerkgroep
Groenstraat 59, 2540 Hove
03/455 22 12 - waeterschoot@euronickel.org

Jos Daniels, Secretaris
Archimedeslaan 4, 2650 Edegem
03/458 02 02 - jos.daniels@versateladsl.be

Peggy Beers, Conservator Fort 7
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com

Guido Callaerts, Penningmeester en Coörd. Behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@versateladsl.be

Nancy Geldhof, Coördinator Educatieve werkgroep
Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken
0485/85 13 64 - nancy.geldhof@telenet.be

Catherine Vandercruyssen, Coördinator Cursussen & rAntGroen
Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be

Ronny Deckers, Coördinator Studie
Orchideeënstraat 69, 2610 Wilrijk
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be

Johan De Ridder, Mede-conservator Fort 7
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be

Hilde Vangrunderbeek, Coördinator Agenda & Activiteitenadministratie
Beekboshoeck 202, 2550 Waarloos
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be

Bob Gabriels, Webmaster
Vandenpereboomstraat 9, 2140 Borgerhout
bob.gabriels@telenet.be

Lucy de Nave
Jan Van Rijswijklaan 277, 2020 Antwerpen
03/237 99 52 - lucy.denave@antwerpen.be

Veerle De Saedeleer
Elsenborghlaan, 2650 Edegem
0499/73 71 92 - vee_saddler@yahoo.co.uk

Redactie rAntGroen

Graag uw teksten zenden naar:
Verslagen:
André De Mul, Het Geleeg 4 bus 2, 2990 Wuustwezel (Gooreind)
03/828 70 32 - andre-de-mul@telenet.be

Agenda:
Hilde Vangrunderbeek, Beekboshoeck 202, 2550 Waarloos
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be

Waarnemingen:
Gilbert Van Ael, Antwerpsesteenweg 243, 2660 Hoboken
03/827 05 10 - gilbert.van.ael@telenet.be

Fort 7-nieuws:
Johan De Ridder, Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be

Overige:
Catherine Vandercruyssen, Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be

Vormgeving:
Guido Van Boeckel, Bertin Pilsstraat 20, 2640 Mortsel
03/455 92 79 - guido.van.boeckel@skynet.be

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 januari 2009, ontvangen we graag ten laatste op 10 november 2008.

Contactpersonen voor geleide wandelingen in Fort 7

Natuurwandelingen:
Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Monumentwandelingen:
Philippe Vanhove - 03/825 02 43 - philippe.vanhove@scarlet.be

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (230-0044233-21) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: Voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: Ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders. De algemene prijs is 14 euro. Studenten betalen 12 euro

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibuses.

Annulatie bij autobustochten: Leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: Om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:

979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.
Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

Omslagfoto : *Mycena Crocata (Prachtmycena)* - © Lieve Deceuninck

Naar een gezamenlijke aankondiging van activiteiten in onze regio ?

Je had het misschien al gemerkt in ons vorig rAntGroen nummer dat we andere natuurstudie-, natuureducatie verenigingen actief in onze regio de kans gaven om hun activiteiten in ons tijdschrift aan te kondigen. We breiden dit verder uit en zowel de WWF-afdeling Hedera als VMPPA Fort V bieden we een pagina in ons tijdschrift aan om hun excursies, tochten of andere natuuractiviteiten aan te kondigen. Beide verenigingen zijn op dit vlak actief binnen onze regio (zie kaderstuk).

Waarom dan publiciteit maken voor andere verenigingen in dit tijdschrift dan Natuurpunt? Logisch, ... we staan allemaal voor een gezamenlijk gedachtegoed namelijk het aanbieden van natuurstudie, natuurbeleving, natuurbeheer of natuureducatie voor leden en buitenstaanders zij het dat iedere vereniging zijn eigenheden en niche heeft. Door ook de activiteiten van derden in onze regio aan te kondigen hopen we Natuurpuntleden een ruimere keuze aan te bieden van al wat er gebeurt op dit vlak in onze regio. Bovendien heeft niet iedereen de mogelijkheid om via een tijdschrift een grote doelgroep te bereiken. Vandaar.... We waren dan ook wat blij toen we de laatste maanden leden van WWF Hedera en VMPPA op onze activiteiten konden verwelkomen, zowel als andersom.

Het bestuur stelde op haar laatste overleg voor om als Natuurpunt zelfs verder te gaan in de samenwerking door beide verenigingen ook uit te nodigen op de "gidsenvergadering" die alle activiteiten in onze regio voor de afdeling vastlegt en wie weet zelfs in de toekomst tot een gezamenlijke regionale natuuractiviteitenkalender te komen ... We mogen toch altijd een beetje dromen niet waar ...

Uw voorzitter

Hugo Waeterschoot

Even voorstellen :

WWF HEDERA : is een actieve natuurstudiegroep en WWF-afdeling met als uitvalsbasis de gemeente Hove. Ze hebben er tevens een klein maar mooi ingericht educatief "huisje" in het Park van Hove dat op bepaalde zondagen openstaat voor het brede publiek. WWF HEDERA zorgt voor heel veel natuurvorming te Hove, getuige hun activiteitenkalender en hun leerrijke ateliers alsook het feit dat ze afgelopen jaar de cursus "Natuurgids" hebben ingericht.

VMPPA Fort 5 : deze VMPPA werkgroep heeft Fort V als uitvalsbasis en verzorgt er maandelijkse gidsbeurten voor het grote publiek. VMPPA Fort 5 is tevens actief in de lokale Milieu- en Natuurraad en richtte het afgelopen jaar een heus vleermuisreservaat in op het domein van het Fort.

In dit nummer:

Colofon - 2
Editoriaal - 3
Agenda - 4
Cursus - 12
Fort 7 - 14
Behaag...natuurlijk - 15
Studie - 19
Verslagen - 21
RantNieuws - 27
Activiteitenkalender - 32

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

= Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd

= Kindvriendelijke tocht

Zaterdag 4 oktober 2008

13.00 u

Netevallei bij Herenthout

De Netevallei en omgeving van Herenthout, eertijds decor van de Vlaamse film "Pallietier" stond al een tijdje op het verlanglijstje van onze gids, maar een rondwandeling zonder een stuk drukke verkeersweg leek tot voor kort onmogelijk. Dankzij de vriendelijke medewerking van dhr. Carlos Maes, eigenaar van het kasteeldomein Herlaer, is dat vandaag wel doenbaar. We maken dan ook graag met dank gebruik van deze toelating.

We beginnen onze afwisselende landschapswandeling aan de Kruiskensberg, een gekend bedevaartsoord met kapelletjes en een kruisweg. Door dennenbos dalen we af naar de Grote Nete die we een tijdje volgen door het aantrekkelijk valleiland-schap van de Grote Nete. Via een bospad langs het riviertje "de Wimp" wandelen we door het privaatdomein Herlaer. Het met een slotgracht omwalde Kasteel van Herlaer, met ophaalbrug en twee omwalde ronde wachttorens aan de ingang, is herbouwd in 1704. Het slot is omringd door enkele dienstgebouwen en een kapel, in een park met eeuwenoude bomen waar verschillende spechten, Boomklever en -kruiper vaste bewoner zijn. Tot het schilderachtige domein behoort ook een oude watermolen (2de helft 15e eeuw) en een mooie vijver langs de Wimp waar o.a. IJsvogel zich thuis voelt. Via een verkeersarm macadamwegje dat langs weiden, bos en verspreide bebouwingen loopt, bereiken we aan de Nete ons eindpunt: de sfeervolle Herberg 't Schipke.

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 13.00 u op de Bist te Wilrijk. Einde wandeling rond 17.30 u ter plaatse.

Mee te brengen: verrekijker, regenvestje, fototoestel, bij droog weer volstaan stevige wandelschoenen.

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 of 0494/33 63 09

Leiding: Wim Vandeweyer 03/321 32 23 of 0485/60 54 97

Zondag 12 oktober 2008

14.00 u

Familiezoektocht

De natuur is er voor jong en oud, dik en dun, groot en klein, blond en bruin,... kortom voor iedereen. Maar, is de natuur wel zo goed bij iedereen bekend? Moest dat bij jou nog niet zo zijn, dan kun je daar vandaag verandering in brengen! Op deze herfstmiddag nodigen we iedereen met een groen hart uit voor een leerrijke, boeiende, levendige, soms misschien wel spannende, maar vast en zeker uiterst leuke en aangename familiezoektocht. Met familie en vrienden trekken we immers op speurtocht naar de raadsels van de dieren- en plantenwereld. Aarzel niet om als ouder je kinderen en als kind je ouders mee te tornen voor een gezellige namiddag in de natuur!!!

Afspraak: om 14.00 u aan ingang Fort 7, Legerstraat 40, 2610 Wilrijk
Einduur ter plaatse: 17.00 u

Mee te brengen: laarzen en regenkleidij bij regenweer, veldgids(en), verrekijker, loep, een goed waarnemingsvermogen

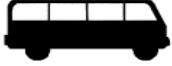
Leiding: Nancy Geldof 0485/85 13 64

Gids: Wim Roelant 0477/34 07 21

Fort7 - foto: Johan De Ridder

Zondag 19 oktober 2008
7.30 u

Bustocht naar de Ardennen

Op algemene aanvraag gaan we ook deze herfst naar de Ardennen voor een mooie landschapswandeling. Het Eifel-gebied in de Belgische Oostkantons ziet er schitterend uit in deze periode. We bezoeken weer een gebied dat nooit eerder op het programma stond. We vertrekken "Am grünen Kloster" tussen het kamp van Elsenborn en Küchelscheid.

In de voormiddag slalommen we door het Rurbusch en onze boterhammetjes "verorberen" we in een café in Küchelscheid. De bus komt ook naar daar. Dan lopen we door bos en wei en langs en over de Duitse grens. Via het Brackvenn op de Hoge Venen stappen we naar de parking op de baan Eupen-Monchau. U ziet het wordt een fikse wandeling (+/- 18 km), met tijd om van het landschap te genieten, niet om de laatste paddenstoel op naam te brengen.

De jacht staat die dag op non-actief waarvoor onze dank. We blijven natuurlijk netjes op de paden.

Afspraak: we vertrekken met de bus op de Bist te Wilrijk om 7.30 u, we zijn terug te Wilrijk omstreeks 19.00 u.

Wie mee wil, stort voor 3 oktober €14 (volwassene) of €12 (student) op onze rekening. Kinderen tot 12 jaar gaan gratis mee.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, veldgidsen, fototoestel...en stevige wandelschoenen

Gids: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24 - GSM 0479/98 57 77

Leiding: Wim Van Deynze 03/455 10 70 - GSM 0497/81 07 77

Miel Lauwers 03/455 71 90 - GSM 0486/45 30 86

Ardennentocht 2007

Zondag 26 oktober
13.30 u

Klimaatwandeling op Fort 7

Elk jaar worden er in het teken van de Antwerpse Milieumaand allerlei activiteiten georganiseerd (het rijk gevuld programmaboekje kan je downloaden van de site van het EcoHuis <<http://ecohuis.antwerpen.be/milieumaand.htm>>. Zoals alle jaren staan er ook weer wandelingen op Fort 7 op het programma en verwelkomen we enkele honderden schoolkinderen.

Op zondag 26 oktober zal er een wandeling zijn waarvoor je individueel kan inschrijven (via telefoonnummer 03/217 08 26 van het EcoHuis).

Terwijl we genieten van de herfsttaferelen zullen we tijdens deze wandeling ook vertellen over de invloed van het veranderende klimaat op onze directe omgeving.

Leiding: Nancy Geldhof 0485/85 13 64

Al in geschreven voor de bustocht van 22 november ?

Zondag 2 november 2008
9.30 u

Het landschap van Kontich

Dit is het eerste deel van de Trilogie: Landschap en geologie/geografie
Voor info, zie onder Cursussen, pagina 13.

We verzamelen op de parking van het zwembad te Aartselaar (Cleydaellaan) om 9.30 u voor een stevige landschapswandeling en zijn ten laatste om 13.00 u terug op de vertrekplaats.

Gids: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

Leiding: Catherine Vandercruyssen 03/288 81 07

Zondag 9 november 2008
8.30 u

Vogelkijk halfdagse te Wintam Noordelijk Eiland

Vandaag nog eens een bezoekje aan het Noordelijk Eiland te Wintam. Ook nu de winter er stilaan aankomt, betekent dit altijd wel een kans om wat speciaals waar te nemen op ornithologisch vlak. Zoals geweten brengen vele eenden en steltlopers uit het verre noorden hier hun wintermaanden door. Betreffende de roofvogels biedt Wintam altijd wel een goede gelegenheid om de Slechtvalk vanop elektriciteitspylonen z'n bliksemsnelle jachtvluchten te zien uitvoeren. Al kijkend en wandelend bij een hopelijk aangenaam herfstweertje – steeds vaker de laatste jaren – zullen we zoveel mogelijk soorten in ons vizier trachten te krijgen. Zowel voor beginners als ervaren rotten in het vogelkijkmetier dus een leuk voormiddagje in een mooi gebied.

Afspraak: We vertrekken op de Bist te Wilrijk om 8.30 u, er is aansluiting mogelijk om 9.00 u aan de overzet te Schelle, mits de leiding op voorhand te verwittigen.

Het einduur ter plaatse is voorzien om 12.30 u

Mee te brengen: Laarzen, vogelgids, telescoop, verrekijker.

Leiding: Wim Roelant 0477/ 34 07 21

Gids: André De Mul 03/828 70 32

Zaterdag 15 november 2008
VM: 10.00 u // NM: 14.00 u

Paddenstoelenweetjes ☺

foto: Lieve Deceuninck

Wil je een eerste benadering van de mysterieuze wereld van de paddenstoelen? Hoe ontwikkelen zij zich, hoe voeden zij zich, zijn ze nu allemaal eetbaar of giftig? Waarvoor worden zij gebruikt en waarom komen ze zoveel voor in allerhande verhaaltjes en culturen ...

- Voormiddag in samenwerking met CC De Kern in Wilrijk.

Afspraak: aan Kasteel Steytelinck van 10.00 u tot 12.00 u.

Wie daarna een hapje en een drankje wenst aangeboden door CC De Kern, schrijft zich in bij Sophie Vermeulen, 03/821 01 32, sophie.vermeulen@stad.antwerpen.be met de melding dat hij/zij via Natuurpunt inschrijft en betaalt dan ter plaatse € 1,60.

- Namiddag in samenwerking met de WWF afdeling Hedera in Hove.

Afspraak: aan de ingang van het Park Weyninchove, op het einde van de Geelhandlaan te Hove, van 14.00 u tot 16.30 u.

Mee te brengen: eventueel loepje, fototoestel, warme kledij.

Gids en leiding: Catherine Vandercruyssen 03/288 81 07 - cvdex@telenet.be

Zaterdag 22 november 2008
8.30 u

Leerrijke roofvogeltocht naar Saefthinge

☺ > 12j

In het kader van de roofvogelcursus (zie pagina 13) gaan we deze bijzonder fascinerende vogels in hun leefomgeving bestuderen rond Doel, in de Doelpolder en vanop de Scheldedijk bij het Verdrongen Land van Saefthinge. Wat kunnen we verwachten? Bruine kiekendief die er veel overwintert, Buizerd en Torenvalk natuurlijk. Maar hopelijk ook Slechtvalk, Sperwer, Blauwe kiekendief, en wie weet met veel geluk een Smelleken en met heel heel veel geluk een Zeearend. We kijken zeker ook naar de vele waad- en andere vogels.

Wij trekken er naartoe per bus met een grote groep cursisten, maar er is nog plaats voor geïnteresseerden. Onze gids is Koen Leysen van Natuurpunt Educatie die ons al in de bus zal weten te boeien door zijn uitgebreide vogelkennis.

Afspraak: we vertrekken met de bus op de Bist te Wilrijk om 8.30 u We zijn terug in Wilrijk omstreeks 17.30 u. Aantal te wandelen kilometers 2x 3 km.

Wie mee wil stort voor 6 november € 18 (volwassenen), € 12 (student) op onze rekening. Deelnemers aan de cursus storten € 14. Kinderen tot 12 jaar gaan gratis mee.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, warme kledij (!!!), stevig schoeisel (of laarzen).

Gids: Koen Leysen, educatief medewerker van Natuurpunt Educatie vzw

Leiding: Catherine Vandercruyssen, 03/288 81 07

Zaterdag 29 november 2008
20.00 u

**Afdelingskwisavond : met Tuur,
Wim en Hugo in de Natuur**

Lokaal IJsvogel

We breien logischerwijs een vervolg aan onze succesvolle reeks afdelingsnatuurkwissen van de vorige jaren. Voor onze eerste winteravond van het jaar maken we er vandaag meteen opnieuw een gezellige boel van. Vanavond testen we jullie “kennis, handigheid en teamspirit” rond Natuur. Degenen die er vroeger al bij waren weten dit reeds : in tegenstelling tot je verwachtingen is dit absoluut geen kwis met aartsmoeilijke vragen voor doorwinterde kwisserssss maar gewoon weetjes rond enkele wetenswaardigheden over onze alledaagse natuur. Winnen is vanavond per definitie NIET het vooropgestelde doel, maar wel een aantal leuke dingen opsteken over onze natuur en het milieu van vandaag. Bovendien zoemen we in op wat er groeit en bloeit en leeft in onze afdeling, een dicht bij mijn bed show dus. De kwismasters staan bovendien garant voor een prettig gestoorde amusementsavond. Bollebozen met een IQ van boven de 150 blijven dus best gewoon thuis aangezien ze het gezamenlijk IQ van de kwismasters ver zouden overtreffen. Alle maar dan ook alle overige Natuurpuntleden van onze afdeling verwachten we voor deze avond vol plezier, weetjes en verrassingen. Deze avond gaat door in ons lokaal de IJsvogel, Legerstraat te Wilrijk (naast het Crematorium).

Afspraak: We starten om 20.00 u en het einde wordt verwacht rond 22.30 u.

Mee te brengen: Goed humeur en gezond verstand !

De toegang kost een luttele € 2 en omvat tevens een drankje.

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11

Wim Vandeweyer 03/321 32 23

Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

Niet te missen:

Zaterdag 6 december
van 11.00 u tot 21.00 u

Kerstmarkt in de IJsvogel!

Omdat het vorig jaar zo gezellig was en het stilaan een traditie aan het worden is, doen we het dit jaar nog een keertje over.

Zie info pagina 14.

Organisatie: Nancy Geldhof 03/827 55 44 - nancy.geldhof@telenet.be

Zondag 7 december 2008
13.00 u

**“Op zoek naar exoten in het
Brusselse”
Herfstwandeling Zoniënwoud
en bezoek slaappleats
Halsbandparkieten**

In duistere en ver vervlogen tijden– toen de Belgen nog de dappersten der Galliërs waren – bedekten uitgestrekte wouden nog onze Lage Landen. Met de eeuwen verdween de meerderheid van dit bosareaal door de activiteiten van de mens. Het Zoniënwoud echter wist aan de honger naar landbouwgrond te ontsnappen. Dit wil echter niet zeggen dat het bos in al die tijd zowel in grootte als samenstelling onveranderd bleef. Tijdens onze tocht van vandaag ontmoeten we mogelijk één van zijn nieuwste bewoners, de Siberische grondeekhoorn, een diertje dat net als die andere exoot van vandaag, pas sinds de vorige eeuw in het bos aanwezig is. Voorts hebben we ook een goede kans op reeën en misschien wel everzwijnen die volgens recente berichten ook hier terug zouden opduiken. Ook op ornithologisch en botanisch vlak heeft het Zoniënwoud wel het één en ander te bieden.

Brussel is sinds eind vorige eeuw een bastion voor een andere exoot : de Halsbandparkiet. Deze in boomholte nestelende papegaaiachtige leefden oorspronkelijk in het Verre Oosten en Afrika en kregen in Europa vaste voet aan de grond.

In 1974 liet Guy Florizoone, destijds directeur van de Brusselse Meli-zoo, 50 Parkieten los omdat Brussel – volgens hem – meer kleur kon gebruiken.

Tot in de jaren 80 vermenigvuldigden zij zich vrij matig, maar in de loop van de jaren 90 is hun aantal spectaculair gestegen.

Doordat de Halsbandparkieten veel bestaande nestholten inpalmten, verdringen ze andere inheemse holenbroeders, zoals bv. Boomklevers en Grote bonte specht. De Brusselse populatie telt momenteel 8000 exemplaren, het levenswerk van minimum 500 broedparen. Halsbandparkieten werden volbloed stadsvogels met een voorliefde voor parken met bejaarde bomen en tuinen met voedertafels en fruitbomen.

De Parkieten zijn groter dan veel inheemse vogels (ongeveer 40 cm) en staan bekend om hun hels gekrijs. Vooral als ze 's avonds in grote groepen naar hun slaappleatsen vliegen maken ze veel kabaal. Op slaappleatsen in het Brusselse verzamelen vaak 1000-den Halsbandparkieten voor de nacht.

Meer dan de moeite waard om dit spektakel mee te maken.

Afspraak: Wij vertrekken op de Bist te Wilrijk om 13.00 u (kostendelend vervoer) en eindigen ter plaatse omstreeks 18.00 u

Mee te brengen:

drank, laarzen, vogelgids, telescoop, verrekijker + € 1 (voorbereidingskosten)

Leiding: Wim Roelant 0477/34 07 21

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 – 0494/33 63 09

12 tot 14 december 2008

Kerstmarkt op de Bist

Van 12 tot 14 december staat er een info- en verkoopstand van onze afdeling op de kerstmarkt van Wilrijk op de Bist. Iedereen welkom!

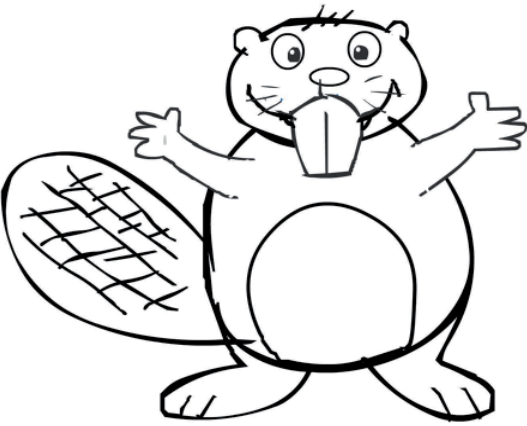
Voel je je geroepen om enkele uurtjes te helpen, graag ! Geef je naam en telefoonnummer op bij Nancy Geldhof 03/827 55 44 - nancy.geldhof@telenet.be.

Kerststandje op de winteravond

Diezelfde zaterdagavond 13/12 zal er ook een kerststandje aanwezig zijn op de winteravond over de Bevers in zaal Steytelinck, waar je ook kalenders, voedertafels, gageleer enz. zal kunnen verkrijgen.

Zaterdag 13 december 2008
20.00 u

**Winteravond in zaal Steytelinck:
Bever**

Wie herinnert zich nog de boeiende Beverexcursie in de Bieschbos waar we op het einde getrakteerd werden met een echte Bever.

Om ons nog meer over deze boeiende dieren te vertellen hebben we voor deze avond niemand minder dan Jorn Van Den Bogaert gevraagd.

Jorn is van jongsaf met natuur bezig en zijn favoriet natuurobject is de Bever. Al meer dan 10 jaar is hij ondertussen gepassioneerd door deze dieren en heeft hij de meeste bevergebieden van Europa bezocht.

In België is hij al jaren heel actief door ze te inventariseren, te observeren en groepen rond te leiden. In onze Ardennen bouwen Bevers de grootste beverdammen van West-Europa (tot meer dan 150m lang en op sommige plaatsen tot meer dan 2 m hoog). En dankzij deze enorme dammen worden vele 10-tallen extra hectares prachtige natuurgebieden (moeras- en watergebieden) gecreëerd, die op hun beurt weer zeldzame algemenere soorten als amfibieën, IJsvogels en Waterspreuwen aantrekken.

In Vlaanderen coördineert hij de bevermonitorwerkgroep in de Dijlevallei en volgt hij deze populatie op met 3 monitorings per jaar.

Verder werkt hij mee aan verschillende internationale projecten. Dit alles zal Jorn tijdens deze dialoog aan bod laten komen.

Zeg nu zelf... we konden niemand beter uitnodigen om ons over deze boeiende en geheimzinnige diersoort te komen vertellen. Het wordt een avond om niet te missen !

Afspraak: om 20.00 u in zaal Steytelinck, St Bavostraat te Wilrijk
Kleine deelname in de kosten

Spreker: Jorn Van Den Bogaert

Leiding: Hilde Vangrunderbeek 015/32 08 05

Zondag 21 december 2008
18.00 u

Winterzonnwende op Fort 7

De winter begint, de dagen lengen stilaan en daarom feesten we.

Eerst een fikse wandeling in het natuurreserveaat Fort 7. Bij onze terugkeer wacht ons een hartverwarmende jenever met lekkertjes en dit alles bij een gezellig vuurtje.

Dit jaar staat nadien heerlijk Vlaams stoofvlees op het menu, typisch wintereten.

Ja, wie het niet kan laten mag overnachten onder de blote hemel. De anderen keren huiswaarts naar hun warme, veilige bedje.

Leute is verzekerd, maar dat is ondertussen wel geweten !

Inschrijven vóór 18 december is noodzakelijk.

Onkosten: € 7 voor de avond of € 9 voor de moedige slapers want die krijgen 's morgens ontbijt met spek en eieren. Dit bedrag is ter plaatse aan de leiding te betalen.

Afspraak: om 18.00 u bij de 'IJsvogel' op Fort 7.

Mee te brengen: eventueel warme slaapzak en grondzeil...

Leiding: Charlotte Daems 03/828 03 75

Lucy de Nave 03/237 99 52

foto: Veerle De Saedeleer

Zondag 4 januari 2009
8.30 u

Vogelobservatietocht Tholen

© Rudy Vansevenant

Voor de zeldzame leden die het nog niet zouden weten; onze allereerste tocht van het jaar wordt door insiders “de jenevertocht” genoemd omdat wij met een glaasje jenever samen toasten op een nieuw en mooi natuur(punt)jaar.

Traditiegetrouw bezoeken wij op deze tocht de Oesterdam, Scherpenissepolder, de Van Haaftepolder, het Rammegors en/of andere gebieden die kunnen wisselen in functie van het weer en de voorbereiding. Mochten wij, ondanks de opwarming van de aarde, dit jaar toch nog eens een echte ouderwetse vriesdag meemaken dan zullen ongetwijfeld heel wat wintergasten van de partij zijn: ganzen, eenden, roofvogels... En, als het geluk en de traditie zich doorzet, zien we op de Oesterdam weer Sneeuwgorzen en/of Fratertjes.

’s Middags zorgen we voor een gezellig cafeetje waar naast een drankje ook een warme kom soep kan verkregen worden.

Mis deze tocht niet, want “goed begonnen is half gewonnen” en dat geldt ook voor ons nieuw Natuurpuntjaar. Tot dan ...!

Afspraak: we vertrekken om 8.30 u met eigen wagens (kostendelend vervoer) aan de Bist te Wilrijk. Het einde is voorzien omstreeks 17.00 u ter plaatse.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, stevig schoeisel en bij regenweer laarzen.

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 - 0494/33 63 09

Leiding: Rudy Vansevenant 015/32 08 05 - 0475/49 03 68

Zondag 11 januari 2009
8.45 u

Winteruitstap naar “De Kuifeend”

© Rudy Vansevenant

Tijdens de trek en in de winter is De Kuifeend een toevluchtsoord voor watervogels alhoewel het gebied gelegen is te midden van industrieterreinen, drukke havendokken en lawaaierig verkeer. De vogels hindert dit allemaal niet, zij vinden hier rust, voedsel en zuiver water.

De Kuifeend is ontstaan midden de jaren zestig en is nu een paradijs voor ca. 250 vogelsoorten, waaronder 85 broedvogelsoorten.

Verder werden nog geïnventariseerd: 30 zoogdiersoorten, 9 soorten vis, 7 amfibiesoorten, 1 reptielensoort, alsook 300 plantensoorten en een uitgebreide lijst van vlinders en libellen enz.. In dit seizoen zal onze aandacht uiteraard vooral naar vogels gaan.

Conservator Ludo Benoy zal ons gidsen en het wordt vast een interessante voor-middag!

De uitstap is gratis, maar een kleine vrijwillige bijdrage ten voordele van het gebied is welkom.

Afspraak: we vertrekken om 8.45 u met eigen wagens op de Bist te Wilrijk en we eindigen ter plaatse omstreeks 11.30 u.

Mee te brengen: laarzen of waterdichte schoenen, verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, eventueel regenkledij.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 (GSM 0485/71 73 48 enkel bereikbaar op de dag zelf)

Externe gids: Ludo Benoy

Zaterdag 17 januari 2009
9.30 u

Vogelgebieden LO
+ plus slaapplaats Kiekendieven
Saeftinghe
+ mosseletentje.

Vandaag gaan we wat later dan gewoonlijk op stap ... en beëindigen we onze dag ook later. Door de havenuitbreiding op LO moesten waardevolle stukken natuur en poldergebied wijken. In plaats daarvan werden vrij recent compensatiegebieden ingericht. Sommige zoals Blokkersdijk, Groot Rietveld en Verrebroekse Plassen, hebben er al wat jaartjes natuurontwikkeling op zitten. Andere, zoals Drijdijck en Doelpolder Noord, zijn nieuwe belangrijke vogelgebieden. We maken een boeiende tocht langs deze vogelrijke plekken ... zo dichtbij en vaak zo verrassend. Aansluitend maken we ons op voor een uniek bezoek aan de slaapplaats van Kiekendieven in het aangrenzende Verdrongen Land van Saeftinghe, net over de Nederlandse grens. Dit geeft ons ook de kans om ons in te beelden hoe sommige gebieden aan de Vlaamse kant van de grens er over enkele jaren zouden kunnen uitzien. Het Verdrongen Land van Saeftinghe is het belangrijkste overwinteringsgebied voor Kiekendieven in NW Europa. Afhankelijk van weersomstandigheden verblijven hier putje winter zo'n 70 tot 150 vogels. Het grootste deel daarvan zijn Bruine kiekendieven, overwegend eerstejaarovogels, aangevuld door enkele Blauwe kiekendieven. Ze voelen zich er bijzonder goed thuis omdat er volop voedsel voorhanden is, de rust er is gewaarborgd en er veilig kan worden overnacht. Een bezoek aan de slaapplaats met een groep vogelaars is echt bijzonder. De slaapplaats bevindt zich immers in het gesloten gebied. Saeftinghegids Walter Van Kerckhoven brengt er ons veilig naar toe. Voor diegenen die het wensen kan de dag afgesloten worden met een lekker mosseldineetje omstreeks 19.30 u. De gegevens hieromtrent zult u vinden in de volgende rAntGroen.

Afspraak: Wij vertrekken op de Bist te Wilrijk om 9.30 u en *eindigen de tocht ter plaatse omstreeks 18.30 u*. Aansluitmogelijkheid voor de namiddagactiviteit wordt voorzien. De exacte plaats en uur kan je in ons volgende nummer vinden.

Ons mosseletentje (voor de liefhebbers) op Linkeroever voorzien we omstreeks 19.30 u.

Mee te brengen: picknick, drank, laarzen, vogelgids, verrekijker, telescoop + € 1 voorbereidingskosten.

Leiding: Hilde Vangrunderbeek 015/32 08 05

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 - 0494/33 63 09

Externe gids: Walter Van Kerckhoven

Zaterdag 24 januari 2009

Winteravond
Werk van eigen leden

De invulling van deze avond leest u in ons volgend ledenblad

Informatie bij Catherine Vandercruyssen, tel 03/288 81 07, e-mail cvdx@pandora.be.

Inschrijving steeds door storting van de prijs op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "titel cursus" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres.

Voor de cursus Zoogdieren worden opleidingscheques voor werknemers aanvaard. Bel voor info naar Catherine.

Zoogdierencursus

Zoogdieren leven schuw en worden zelden tijdens tochten opgemerkt. Daarom willen wij hen eens in volle aandacht brengen met een complete cursus betreffende alle zoogdieren van ons land.

Theorie:

Vr. 3 oktober: inleiding Zoogdieren, Vleermuizen theorie en excursie

Vr. 10 oktober: Knaagdieren en insecteneters, muizenexcursie

Vr. 17 oktober : Roofdieren, "groot wild" en zeezoogdieren

Vr. 24 oktober: Braakballen theorie + pluizen

Vr. 7 november: Zoogdiersporen

© Rudy Vansevenant

Praktijk:

Za VM 8 november: Zoogdierexcursie met vooral aandacht voor sporen
De theorielessen gaan door in de IJsvogel van 19.30 u tot 22.30 u.

Lesgever: Joeri Cortens, educatief medewerker van NP Educatie vzw

Prijs: € 30 of € 24 (Natuurpuntleden), syllabus niet inbegrepen (± € 6)

Roofvogels

Roofvogels spreken tot ieders verbeelding, van de grote arenden, die als "vliegende deuren" zweven, tot de vinnige Torenvalk die boven het veld bidt. Wil je alles weten over deze fascinerende groep vogels, dan mag je deze uitgebreide cursus niet missen.

Theorie:

Do. 6,13 en 20 november van 19.30 u tot 22.30 u.

Praktijk:

Za. 22 november dagexcursie in het Verdronken Land van Saeftinghe

Lesgever: Koen Leysen, educatief medewerker van NP Educatie vzw

Prijs: nieuwe deelnemers: € 39 of € 33 (Natuurpuntleden): cursus, bustocht en syllabus inbegrepen. Te betalen voor 6 november (i.v.m. de bustocht).

Reeds ingeschreven deelnemers dienen nog € 14 voor de bustocht naar het Verdronken land van Saeftinghe te betalen voor 6 november met mededeling "cursus-bustocht Saeftinghe"

Theoretische lessen gaan steeds door in de IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk.

Deze cursus is volzet voor de 3 avonden.

Bij voldoende interesse en inschrijvingen, zal

op dezelfde dagen een namiddagcursus

worden voorzien van 15.00 tot 18.00 u. De excursie is identiek voor beide groepen.

Mensen die nu voor de avondcursus zijn ingeschreven maar die bereid zijn in de namiddag te komen, worden vriendelijk verzocht dit aan Catherine Vandercruyssen te melden.

foto: Willy Ceulemans

Trilogie: Landschap en geologie/geografie

Gezien het succes van de cursus geologie het afgelopen jaar richten we op algemeen verzoek een aantal praktijk gebonden lessen in rond landschap-fauna en flora en geologie en geografie.

Via een drietal excursies tussen november 2008 en juni 2009 trachten we door deze reeks een overzicht te geven van hoe de geologie en geografie van een streek enerzijds het landschap en anderzijds de fauna en flora beïnvloedt.

Volgende tochten staan op de planning :

- Het landschap van Kontich 2 november 2008: vlak bij huis maar daarom niet minder waardevol.

- Van Kempen tot land van Margraten: richting Oost van de zandgronden uit de ijstijden tot de zeeafzettingen op het plateau van Margraten gescheiden van de Kempen door een geologisch nog steeds actief breukfront, de Rijnslenk.

(bustocht waarschijnlijk op 24 mei 2009)

- Van Brusseliana tot de Ardennen: een tocht van 2 dagen van noord naar zuid, van het kwaternair naar het Devoon, een reis van ongeveer 200 miljoen jaar (13-14 juni 2009).

Misschien zeggen deze namen/begrippen je heden nog niet veel maar je weet wellicht dat de geologie en de onstaansgeschiedenis van de bodem van België relatief complex is, het landschap erg heeft beïnvloed en zo ook de natuur. Ieder van deze excursies belicht één of meerdere belangrijke streken.

De eerste excursie gaat door op 2 november en start op de parking

van het zwembad te Aartselaar (Cleydaellaan). We verzamelen om 9.30u voor een stevige landschapswandeling en zijn tegen 12.30 u of ten laatste 13.00 u terug op de vertrekplaats. Onze aandacht gaat vandaag uit naar de rand van de Scheldevallei. We doorkruisen een Middeleeuws agrarisch landschap gekenmerkt door kastelen, eikendreven, evenals een erg recent door de mens gecreëerd natuurontwikkelingsgebied. Variatie ten top dus waarbij we zowel de onstaansgeschiedenis geologisch, geografisch en andere aspecten belichten. Vlak bij huis maar vast en zeker interessant. Inschrijving voor 1 bustocht (24/05) + een hotelovernachting

(13-14/06/08; ± € 60) in de streek van Nismes (Zuid België) kan door het storten van een voorschot van € 20 op de rekening van de afdeling (zie binnenblad rAntGroen) met vermelding van je naam, Trilogie en je e-mail. De definitieve prijs zal in volgende rAntGroen worden medegedeeld.

Gids: Hugo Waeterschoot

Leiding: Catherine Vandercruyssen

Kerstmärkten

Niet te missen: Kerstmarkt in de IJsvogel! ***zaterdag 6 december van 11.00 u tot 21.00 u***

Omdat het vorig jaar zo gezellig was en het stilaan een traditie aan het worden is, doen we het dit jaar nog een keertje over. Op zaterdag 6 december van 11.00u tot 21.00u wordt onze IJsvogel omgetoverd in een heuse kerstmarkt, waar het heerlijk ruikt, waar je je innerlijk kan verwarmen met lekkere winterdrankjes en van allerlei lekkers kan smullen. Het is de gelegenheid om een kijkje te komen nemen in ons lokaal, waar u zeker wel iets leuks of nuttigs zal kunnen vinden. U steunt er bovendien de natuur en de afdeling mee.

Wat kan u er zoal verwachten?

U zal er kalenders, wenskaarten, natuurlandpuntwijn, gabelbier in geschenkverpakking, originele kadootjes, voedertafels of nestkastjes kunnen kopen, maar ook bv. Zoekkaarten of een boek (liefst op voorhand bestellen). En misschien kan je wel een familielid of vriend blij maken met een jaar lidmaatschap van natuurlandpunt, dan krijg je alvast een welkomspakket mee. En verder... (dat blijft een verrassing) moet je zelf maar een kijkje komen nemen.

En het lijkt misschien nog ver weg, maar de feestdagen komen er weldra aan, met het steeds terugkerende probleem van de cadeautjes.

Wilt u een bepaald artikel/boek van de Natuurlandpuntwinkel bestellen?

Bel dan voor 25 november naar Nancy Geldhof 03/827 55 44 - nancy.geldhof@telenet.be

Zij kan u ook alle nodige informatie bezorgen.

NP Zuidrand op de Kerstmarkt van de Bist van 12 tot 14 december

We willen jullie als leden er ook nog even attent op maken dat we, zoals vorige jaren, ook dit jaar op de kerstmarkt van Wilrijk aanwezig zullen zijn met een info- en verkoopstand. Deze staat van 12 tot 14 dec. op de Bist. We nodigen iedereen hier ook van harte op uit.

Voel je je geroepen om enkele uurtjes te komen helpen, heel graag. Geef je naam en telefoonnummer op bij Nancy Geldhof 03/827 55 44 - nancy.geldhof@telenet.be.

Diezelfde zaterdagavond 13/12 zal er ook een verkoopstand aanwezig zijn op onze winteravond, waar je ook kalenders, voedertafels, gageleer enz. zal kunnen verkrijgen.

Vraag

Hoeveel varens zijn er op Fort 7?

Antwoord

Er zijn 7 varens op Fort 7, te weten: de Mannetjesvaren, de Wijfjesvaren, de Brede Stekelvaren, de Muurvaren, de Eikvaren, de Steenbreekvaren en de Tongvaren aldus zou men de zaak kunnen afhandelen op de wijze van

Toch even wat meer uitleg.

Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*): dit is de overheersende varen op het Fort. De bladeren zijn donkergroen en de sporendosjes of sporangiën zitten in jonge toestand onder een niervormig dekvliesje.

Eikvaren (*Polypodium vulgare*): dit is een varen die o.a. regelmatig voorkomt op noordhellingen van duinen en dijken. Op het Fort komt er slechts één exemplaar voor en dat staat gelukkig op een haast ontoegankelijke plaats dicht bij het vestingwater.

Wijfjesvaren (*Athyrium filix-femina*): deze varen is meestal geelgroen van kleur. De bladslippen zijn nog fijner ingesneden dan bij mannetjesvaren en de sporendosjes zijn in jonge toestand bedekt met een komvormig vliesje. Als deze twee varens samen staan kan men ze met wat oefening zo op het oog onderscheiden. Deze varensoort komt minder algemeen voor op het Fort.

Steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*): misschien wel het sierlijkste varentje van het Fort. In de Ardennen treffen we het regelmatig aan op rotswanden. Slechts een tweetal exemplaren in de Sarthabarak.

Brede Stekelvaren (*Dryopteris dilatata*): deze varen lijkt op het eerste zicht wat op een Mannetjesvaren maar de bladstelen hebben onderaan veel schubben die in het midden een donkerbruine streep hebben.

Een ander kenmerk is dat de bladslippen op een stekelpunt eindigen wat niet het geval is bij de Mannetjesvaren

Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*): deze zeer karakteristieke en sierlijke varen kan men met geen enkele andere verwarren. De lijnvormige, evenwijdig verlopende sporangiënhoopjes vallen goed op. Op het Fort staat hij in de buurt van de Steenbreekvaren. Verrassend genoeg werd onlangs op het Waterhoenpad vlakbij het water één exemplaar gevonden dat op de grond groeit. Deze Tongvaren is zelfs mooier dan deze die op de muur staat in de Sarthabarak. Meestal komt deze soort in onze contreien voor op oude muren en liefst op een wat donkere standplaats bv. keldergeraten of waterputten.

Nabeschouwing: de kans dat er nog andere varensoorten zouden bijkomen in ons reservaat is gering maar met de klimaatwijziging weet men maar nooit!

T.W.

Muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*): donkergroene, vrij kleine varen die hier voorkomt op oude muren. De standplaats kan zowel in volle zon zijn als in schaduw. Ook in de winter blijft dit varentje opvallend donkergroen. In het Fort zowel op de originele gebouwen als op de later bijgebouwde barakken.

Het beheerseizoen begint!

Op zaterdag 11 oktober herbeginnen de beheerwerken op Fort 7. Alle helpenden handen welkom elke zaterdag van 9.00-12.00u.

Op deze eerste werkdag vergaderen we in de keuken vanaf 12.30 u.

Info: Peggy Beers 0485/52 81 25, beerske@yahoo.com

Behaag...natuurlijk 2008, ook onze afdeling doet natuurlijk mee!

Behaag ... natuurlijk

Ook dit jaar, en dit al voor de vijftiende keer pakt Natuurpunt uit met de Behaag... Natuurlijk actie. Natuurpunt wil hiermee het aanplanten van streekeigen hagen bevorderen. En we zijn hier niet alleen. 10 Natuurpuntafdelingen in de provincie Antwerpen ondersteunen deze actie die opgezet wordt samen met gemeentelijke milieu- en adviesraden, waardoor we wel 24 gemeenten bereiken.

De hieronder verstrekte toelichting en nog veel meer kan je terugvinden op de speciale natuurpuntwebsite rond de behaagactie : www.natuurpunt.be/behag

Waarom streekeigen groen ?

Hagen, houtkanten en bomenrijen zijn in ons cultuurlandschap vaak de enige verbindingswegen tussen de overgebleven natuurgebieden. Gemengde hagen en houtkanten in landelijke gebieden en privé-tuinen vormen dikwijls groene linten en kunnen zo gedeeltelijk zorgen voor vervanging van verdwenen struwelen en houtkanten. Iedereen kan zijn steentje bijdragen. U kan vanaf september tot 24 oktober 2008 tegen sterk verlaagde prijzen streekeigen haagplanten, klimplanten, knotwilgen en okkernotenbomen aankopen via je gemeente of via de afdeling.

Autochtoon plantsoen

Inheems of autochtoon ?

Een plantensoort is inheems als Vlaanderen binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort ligt. Een individuele plant is autochtoon of oorspronkelijk inheems in een bepaalde streek, als deze een nakomeling is van planten die zich sinds hun spontane vestiging na de laatste ijstijd altijd natuurlijk hebben verjongd, of die kunstmatig vermeerderd werden met strikt lokaal materiaal. Een zomereik afkomstig uit de Balkan is dus niet autochtoon in Vlaanderen, maar de zomereik wel.

Autochtone struiken in de behaagactie ?

Autochtoon plantgoed was echter tot nog toe niet voldoende voorhanden voor een actie als de onze. Maar alles evolueert, ook deze problematiek. ANB en INBO hebben locaties met autochtone planten geselecteerd. Met zaad hiervan afkomstig

kunnen kwekers autochtone planten kweken. Ook onze leverancier doet mee aan dit project.

Reeds een tiental soorten in de aangeboden haagpakketten zijn niet enkel streekeigen, maar ook autochtoon.

De voordelen van streekeigen groen tegenover uitheems siergroen zijn immers talrijk. Streekeigen bomen en struiken groeien sneller, zijn beter bestand tegen de grillen van ons klimaat en allerlei ziekten... en zijn in dit geval zeker heel wat vriendelijker voor uw portemonnee.

Hoe bestellen ?

In het informatieblad of op de website van uw gemeente vindt u een bestelformulier. Hierop duidt u aan welk(e) pakket(ten) u wenst. Dit formulier dient uiterlijk 24 oktober 2008 ingeleverd te worden op het gemeente- of districtshuis. Let op: wijze van betaling en uiterste besteldatum zijn niet bij alle gemeenten hetzelfde.

Op de website van behaag kan je hierover wat meer info vinden indien je wenst : www.natuurpunt.be/behag

Je kan echter ook bestellen via de afdeling waarbij je dan je plantgoed dient af te halen te Edegem. Dit kan door onderstaand formulier in te vullen en ondertekend te bezorgen aan Guido Callaerts, Frans De Cortlaan 42, 2610.

Gelijktijdig graag het verschuldigde bedrag storten op rekening nr. 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met vermelding van "Behaag Zuidrand Antwerpen", naam en telefoonnummer.

Wanneer afhalen ?

Op zaterdag 22 november 2008. Uw gemeentelijk infoblad vermeldt normaal plaats en tijd. Bij het afhalen ontvangt u van Natuurpunt teven een folder met plant- en snoeitips, afstandsregels en een beschrijving van het plantgoed.

Antwerpen

Contact en bestelling

Milieuambtenaar Monique Van Dousselaere, 03/222 36 27
Afhaalplaats en uur bij het ter perse gaan nog niet gekend (zie website behaag)

Edegem

Contact en bestelling

Dienst Planning en Inrichting, 03/289 21 31 of
Dienst Ruimtelijke Ordening en Milieu, Kontichstraat 48

Afhaling

Za. 22 november tussen 10.00 en 12.00 u
Hangar 44, Rogier Van der Weydenstraat t.o.v. OLVE,
ingang langs de straatzijde

Hove

Contact en bestelling

Milieu-ambtenaar Koen Boonen, 03/460 33 47
Milieudienst, Geelhandlaan 1

Afhaling

Za. 22 november tussen 13.00 en 15.00 u, Gemeentewerf,
Fazantenlaan

Welke planten worden aangeboden ?

Er worden 10 verschillende pakketten aangeboden, naargelang de ruimte die u wenst te beplanten. Het plantgoed is gemiddeld tussen 80 en 100 cm hoog. De prijzen van de pakketten liggen door de massale samenaankoop logischerwijs veel lager dan de marktprijs. Bovendien leert de ervaring ons dat de boomkweker zeer degelijk plantmateriaal levert.

Pakket 1: Houtkant

Voor een strook van ongeveer 20 m lang en 3 m breed. Het onderhoud is zeer beperkt: een kapbeurt om de 5 à 10 jaar. Soorten: Zomereik, Es, Winterlinde, Zoete Kers, Vogelkers, Lijsterbes. 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: € 4,50.

Pakket 2: Houtkant voor natte en moeilijke gronden

Een houtkant als pakket 1, maar met soorten die bestand zijn tegen een vochtige bodem. Soorten: Zwarte Els, Grauwe Wilg, Schietwilg, Boswilg, Gelderse Roos en Es. 12 planten: 6 soorten, 2 planten per soort. Goed voor 20 m. Prijs: € 4,50.

Pakket 3: Geschoren (doornloze) haag

Een echte omheiningshaag die tweemaal per jaar dient gesnoeid: voor en na de zomer. Daardoor kan men de haag de gewenste vorm geven, zodat deze weinig ruimte inneemt. Bloemen en bessen krijgen echter geen kans uit te groeien. Soorten: Wilde Liguster, Veldesdoorn, Rode Kornoelje, Haagbeuk en Gelderse Roos. 25 planten: 5 soorten, 5 planten per soort. Goed voor 8 m. Prijs: € 9,50.

Pakket 4: Doornhaag

Ondoordringbare haag voor afscherming. Minimale snoei voor bloem en vruchtvorming. Soorten: Sleedoorn, Eenstijlige Meidoorn, Egelantier, Hondсроos. 4 soorten, 6 planten per soort, totaal 24 planten. Goed voor 8 m. Prijs: € 8,00.

Pakket 5: Bloesem- en bessenhaag

Een pakket met bloeiende en bessendragende struiken. Door minimale snoei om de 2 jaar bloeien de struiken uitbundig en dragen ze vruchten, wat heel wat vogels aantrekt. Soorten: Sleedoorn, Eenstijlige Meidoorn, Gelderse Roos, Rode Kornoelje, Sporkhout en Wilde Kardinaalsmuts. 6 soorten, 4 planten per soort, totaal 24 planten. Goed voor 8 m. Prijs: € 8,50.

Pakket 6: Veldesdoornhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, geschikt als geschoren tuinafstering. Ondanks de naam heeft deze haag helemaal geen doornen of stekels. De Veldesdoorn wordt ook Spaanse Aak genoemd. Mooi fijn blad met opvallende herfstkleur. Daar deze plant vrij humusrijke grond vraagt, is hij minder

geschikt voor echte zandgronden.

Soort: Veldesdoorn - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: € 10,00.

Pakket 7: Haagbeukenhaag

Bekende boerenerfhaag die meestal op 1,5 m geschoren wordt, voor en na de zomer. Niet te verwarren met een haag van (rode) beuk.

Soort: haagbeuk - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: € 14,00.

Pakket 8: Meidoornhaag

Haag bestaande uit één plantensoort, geschikt als geschoren tuinafstering. Deze doornplant komt ook tot bloei indien hij kortgeschoren gehouden wordt. De witte bloemen en rode bessen kennen heel wat aantrek bij insecten en vogels.

Soort: eenstijlige meidoorn - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: 10,00 €.

Pakket 9: Beukenhaag

Haag uit één plantensoort, geschikt als geschoren tuinafstering. Het blad is helder groen in het voorjaar en wordt donkerder bij het ouder worden. Het bruine herfstblad blijft tot het voorjaar aan de plant, zodat de haag ook in de winter een tamelijk goede visuele afscherming vormt. Daar we het natuurlijk karakter van onze planten promoten, leveren we uitsluitend de groene natuurlijke variant en niet de rode kweekvorm.

Soort: Beuk - 25 planten. Goed voor 6,25 m. Prijs: € 16,00.

Pakket 10: Vogelbosje

Dit minipakket is bedoeld voor wie geen haag wenst te planten, maar een hoekje vrij heeft voor een klein bosje, een ideaal nestplaatsje voor onze vogels.

Soorten: Sleedoorn, Eenstijlige Meidoorn, Gelderse Roos, Rode Kornoelje, Sporkhout en Hazelaar. 6 soorten, 2 planten per soort, totaal 12 planten. Prijs: € 4,50.

Klimplanten

3 klimplanten worden door Natuurpunt aangeboden. Je vindt meer info over deze soorten op de website van behaag:

- Bosrank (Clematis vitalba): € 3,50
- Wilde Kamperfoelie (Lonicera periclymenum): € 3,00
- Hop (Humulus lupulus): € 3,00

Iets over ... klimplanten

Klimplanten zijn helemaal in. Ze groeien en bloeien tegen muren, schuttingen en hekwerken, en zijn ideaal om dit soort constructies te verfraaien en te verlevendigen. Je hebt ze in alle mogelijke variëteiten: prachtig bloeiende, groenblijvende, geurende, ... Klimplanten hebben weinig grondoppervlak nodig en zijn uitermate geschikt voor een "tegeltuintje" op het voetpad.

In tegenstelling tot wat velen denken "wortelen" klimplanten niet in de muur. Alleen op oudere en verweerde muren kan het gebeuren dat zich wortels ontwikkelen die gebruik maken van de voedingsstoffen in de spleten en zo schade aanrichten.

Tegeltuintjes: natuur in de stad !

In dichtbebouwde wijken heeft niet iedereen een grote tuin. Je kan echter je leefomgeving aangenamer maken door gevelbegroening via een tegeltuintje.

De geselecteerde klimplanten zijn hier erg geschikt voor.

Mag dit zomaar ? Neen !

Tegeltuintjes kunnen – jammer genoeg – niet overal. Ze staan immers op openbaar domein. Er zijn dus gemeentelijke richtlijnen waar u rekening mee moet houden. Informeer bij de milieudienst naar eventuele toelating of beperking ! Doe dit best aangezien de gemeente steeds het recht heeft om tuintjes, die hinderend zijn voor de weggebruikers, van de stoep te verwijderen. Wat onze afdeling betreft ziet het er zo uit:

Gemeente	Klimplanten	Tegeltuintjes
Antwerpen	ja	ja (mits enkele voorwaarden)
Edegem	ja	
Hove	ja	ja, mits aanvraag en goedkeuring college

Maar ook Bomen bieden we aan

Vorig jaar hadden we een aantal fruitbomen in het aanbod, dit jaar de knotwilg en de Okkernoot.

Knotwilg

Een mooie landelijke knotwilg bekomt u door het aanplanten van een knotwilgpoot. Dit is een tak afgehakt van een andere knotwilg van ongeveer 2,5 m lang en 4 tot 6 cm doorsnede. Prijs: € 2,00

Okkernoot of Walnoot (*Juglas regia*)

De aangeboden bomen hebben een stamomtrek van 10 à 12 cm op 1 m hoogte. Ze worden geleverd met blote wortel en een stevige steunpaal. De hoogte is ongeveer 4 m. Prijs: € 25,00

Okkernoot of Walnoot (*Juglas regia*)

De okkernoot (*Juglas regia*), ook wel gewone walnoot of Perzische walnoot genoemd, wordt al vele eeuwen geplant vanwege de grote economische waarde van het hout en de goed smakende noten. Deze boom is inheems in Zuid-Europa op de Balkan, Zuidwest- en Centraal-Azië tot de Himalaya en in Zuidwest-China.

In de Griekse mythologie wordt *Carya* door de God Dionysos in een notenboom veranderd. De notenboom staat daarom voor het symbool van de wijsheid. Karyatiden zijn vrouwenbeelden van notenhout in de vorm van kolommen van de tempel van Arthemis Karyatis.

Onder het christendom werd de okkernoot een boom van de duivel en symboliseerde macht en wellust. Men geloofde dat je ernstig ziek kon worden als je onder de boom in slaap viel.

De boom kan een hoogte tot 30 m bereiken en kan meer dan 10 m breed worden. De boom vormt een ronde half open kroon en bij het ouder worden krijgt de grijze stam een diep gegroefde bast.

Ze vormt laddermerg in de twijgen. Het blad is oneven geveerd samengesteld.

Met walnoot wordt meestal de vrucht van de okkernoot bedoeld. De walnoot is een steenvrucht, dus geen noot, in tegenstelling tot de eikel en de hazelnoot. Van de andere kant is de walnoot, in het algemeen spraakgebruik, juist de archetypische noot.

Mannelijke en vrouwelijke bloemen komen bij de walnoot aan dezelfde boom voor. Mannelijke bloemen zijn in katjes verenigd. Vrouwelijke bloemen bevinden zich al of niet in trossen aan het einde van nieuwe scheuten, die in het voorjaar ontstaan uit de eindknop van de langloten en uit enkele daaronder gelegen knoppen. De walnoot is een windbestuiver.

Bestelformulier "Behaag .. Natuurlijk" - 2008

Naam **Telefoon**
Straat **E-mail**
Postnummer **Gemeente**
bestelt volgende plantpakketten :

Pakket	Prijs	Aantal	Bedrag
1. Houtkant	4,50		
2. Houtkant natte gronden	4,50		
3. Geschoren (doornloze) haag	9,50		
4. Doornhaag	8,00		
5. Bloesem- en bessenhaag	8,50		
6. Veldesdoornhaag	10,00		
7. Haagbeukenhaag	14,00		
8. Meidoornhaag	10,00		
9. Beukenhaag	16,00		
10. Vogelbosje	4,50		
11. Knotwilg	2,00		
12. Bosrank	3,50		
13. Wilde Kamperfoelie	3,00		
14. Hop	3,00		
15. Okkernoot	25,00		
	Totaal :		

Bestelvoorwaarden : Het bestelformulier invullen en **uiterlijk op 22 oktober** afgegeven :

- **Wilrijk en alle Natuurpunten** die dit wensen : Guido Callaerts, Frans de Cortlaan 42, 2620 Wilrijk. Met betaling op rekening nummer 979-9767547-49 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, met vermelding van je naam.
- **Antwerpen** : Milieuambtenaar [Monique Van Dousselaere](#), 03/222 36 27
- **Edegem** : bestelling en betaling via milieudienst Edegem (zie artikel)
- **Hove** : bestelling en betaling via milieudienst Hove (zie artikel)

Datum en handtekening :

Op **zaterdag 22 november** kan je de bestelling afhalen op de afhaalplaats:

- **Antwerpen**: Afhaalplaats en uur nog niet gekend (zie website behaag)
- **Edegem en bestellingen bij Guido Callaerts** : tussen 10.00 en 12.00 u, Hangar 44, Rogier Van der Weydenstraat t.o.v. OLVE,
- **Hove** : tussen 13.00 en 15.00 u, Gemeentewerf, Fazantenlaan

Bestelvoorwaarden:

- Het plantgoed moet binnen de grenzen van de gemeenten van de afdeling worden aangeplant.
- De betaling dient te gebeuren bij de bestelling.
- Dit aanbod mag niet voor beroepsdoeleinden gebruikt worden.

De besteller verklaart zich akkoord met deze bestelvoorwaarden.

Datum en handtekening,

Slobkousbijen en oliebloemen

Herman Snoeck

1 Slobkousbijen

Slobkousbijen zijn zwarte, zwak behaarde solitaire bijen (8 – 10 mm). Het zwarte achterlijf vertoont witte haarringen op de scheiding tussen de tergieten (rugschilden). De mannetjes hebben een gele gezichtstekening en de dijen en schenen van de achterpoten zijn knotsvormig verdikt. De wijfjes hebben sterk verbrede achterpoten die met opvallend gekleurde haren bezet zijn.

Figuur: *Macropis*

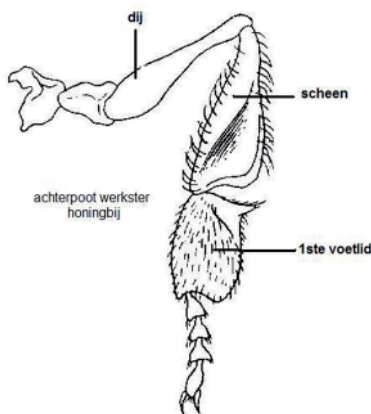
In ons land komen twee soorten voor.

Gewone slobkousbij (*Macropis europaea*)

Bij het wijfje staan sneeuwwitte haren op de tibia (scheen) en diepzwarte haren op de metatars (1ste voetlid) van elke achterpoot. Vandaar de naam 'slobkousbij': een slobkous is een (witte) kous zonder zool die over een (zwarte) schoen werd gedragen, met een riempje onder de schoenzool vastgemaakt.

Bruine slobkousbij (*Macropis fulvipes*)

Deze bij is zeer zeer zeldzaam in ons land. De metatarsen zijn geelbruin i.p.v. zwart behaard.

Figuur: poot bij

2 Oliebloemen

We kennen heel wat planten die als reservestof olie maken. Die wordt meestal inwendig gevormd en in vruchten of zaden opgeslagen (maïsolie, arachideolie...). Bij sommige planten hebben de bloemen oliekliertjes. In Zuid-Amerika en zuidelijk Afrika zijn veel soorten planten

met oliebloem bekend. Op het noordelijk halfrond zijn de enige planten met oliebloemen enkele geel bloeiende *Lysimachiasoorten*.

Grote wederik (*Lysimachia vulgaris*)

Groeit op vochtige, meer of minder voedselrijke grond. Bladeren tegenoverstaand of in kransen van 3-4. Vaak bruinrode vlekken op de kroon. De helmraden zijn tot bijna halverwege met elkaar vergroeid en dragen aan de buitenzijde dicht op elkaar staande klierharen die een vette olie produceren. Geen nectarklieren.

Gewone wederik

Puntwederik

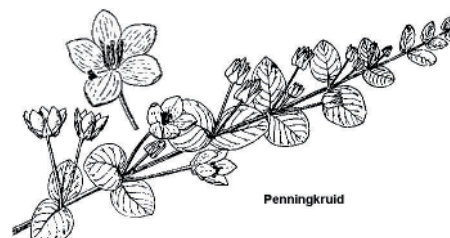
Puntwederik (*Lysimachia punctata*)

(Verwilderde) sierplant.

Groeit op vochtige plaatsen. Bladeren in kransen van 3-4. De helmraden zijn aan de voet ook vergroeid en dragen oliekliertjes. Geen nectarklieren.

Penningkruid (*Lysimachia nummularia*)

Groeit op vochtige, voedselrijke grond. Bladeren rond-elliptisch, met rode klierpuntjes. De helmraden zijn aan de voet iets vergroeid en dragen ook oliekliertjes. Geen nectarklieren.

Penningkruid

Boswederik (*Lysimachia nemorum*) is een nectarplant en heeft geen oliekliertjes.

Moeraswederik (*Lysimachia thyrsoiflora*) is zeer zeldzaam.

3 Slobkousbijen en oliebloemen

Slobkousbijen zijn gespecialiseerd op Wederik. De imago's (volwassen insecten) sluipen uit de cocons op het ogenblik dat de Wederik gaat bloeien.

De wijfjes graven een nest in de bodem, bij voorkeur in vochtige aarde. Eerst wordt een verticale gang gemaakt, maximaal 10 cm diep. Van hieruit vertrekken een viertal korte horizontale gangen. Op het einde van elke gang worden dicht op elkaar 1-4 horizontale broedcellen gebouwd. De wanden van die cellen worden waarschijnlijk met bloemenolie geïmpregneerd. De eitjes worden gelegd in een mengsel van pollen en bloemenolie, met een heel klein beetje nectar.

De Gewone slobkousbij haalt het stuifmeel en de olie in hoofdzaak uit de Grote wederik. De Bruine slobkousbij bezoekt zowel Grote wederik als Puntwederik en Penningkruid. Tijdens het bloembezoek steken de wijfjes hun achterpoten naar achteren, waarschijnlijk om paringsbeluste mannetjes op afstand te houden die enkel om die reden de wederikplanten

bezoeken.

Bij de wijfjes is de binnenkant van de tarsen van voorste en middelste poten dicht bezet met gewevormig vertakte haren. Hiermee wrijft het dier over de olieklierharen waarbij de olie door capillairwerking wordt opgezogen.

Om het pollen te verzamelen wordt de behaarde onderkant van het achterlijf op de helmknoppen gedrukt.

Terwijl de bij verder vliegt wordt het pollen samen met de bloemenolie overgebracht op de borstels van de achterpoten (de slobkousen). Dit vormt een flinke ringvormige klomp rond de hele achterpoot, die door lange stijve haren wordt vastgehouden.

De bijen zelf voeden zich met nectar die ze uit andere bloemen dan Wederik moeten halen.

Geraadpleegde literatuur

Brogmus Hans & Lüthje Erich. *Die Blüte des Gilbweiderichs: Öldepot und Nachtkwartier.*

Mikrokosmos, 97. Jahrgang, Juli 2008, blz. 238-242. Elsevier Jena

Müller Andres et al., 1997. *Bienen – Mitteleuropäische Gattungen, Lebensweise, Beobachtung.*

Naturbuchverlag München

Weeda E.J. et al., herdruk 1999. Nederlandse ecologische flora (deel 3). IVN – KNNV Uitgeverij

www.wildebijen.nl

verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires

www.sightsofnature.com

Pieter De Conincklaan 108, 8200 St.-Andries Brugge, 050/31 50 01

Verlagen te verzenden naar
 André de Mul, Het Geleeg 4 bus 2, 2990 Wuustwezel (Gooreind),
 of mail naar andre-de-mul@telenet.be

Wandeling park Vordenstein zondag 30/03/2008 - 30 dlnm

Gids: Henri Stappaerts
Leiding: Lucy de Nave
Verslag: Rudy Leemans

“Het begin vandelen, zondagnamiddag, ideaal moment om de benen eens te strekken in park Vordenstein”. 30 Wandelaars volgden Lucy's oproep en werden deskundig opgevangen door onze gids, Henri Stappaerts. Vordenstein wordt voor het eerst vermeld in 1132, als burcht, eigendom van de Heer van Schoten en Breda. Het kasteel Vordenstein verrees heel wat later, als Hof van Plaisantie, een kasteel met park, als buitenverblijf voor de welstellende Antwerpse koopman. In de tweede wereldoorlog werd het verwoest, op de kapel na. In 1896 komt het domein in het bezit van de familie Depret. Die zijn nog altijd eigenaar van 30 ha; 110 ha werden in 1980 aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap, voor 1 miljard BEF, de helft als “planschade” omdat een geplande verkaveling - op enkele villa's na - doorkruisd werd door herbesteding van het gebied. Een mooi bedrag, maar ... de gemeenschap kreeg er een prachtig landgoed voor, ingericht volgens de principes van de Engelse en Franse tuinarchitectuur, een groene long voor Schoten. Het domein wordt beheerd door het Agentschap Natuur en Bos.

Het beheersplan, opgesteld na brede raadpleging van betrokkenen (Natuur-gidsen, paddenstoelenliefhebbers, jeugdbeweging, de plaatselijke fauna-flora fotoclub, parkbezoekers, omwonenden, ...) werd voorgesteld op de Dag van het Park in 2002.

Henri licht de krachtlijnen van dit beheersplan toe:

> Het rooien van de rododendronstruiken, behalve aan de parkrand en waar de struiken schuilplaatsen bieden voor de reeën-populatie.

> De vernieuwing van de dreven met respect voor de geometrische vormgeving: de oude bomen worden gerooid, de stronken uitgefreesd en op exact dezelfde plaats wordt een nieuwe boom geplant. Dit gebeurt grootschalig, dreef

na dreef wordt aangepakt, grote delen van het park lijken eerder een slagveld. De dreven boden nestgelegenheid aan meerdere vogelsoorten, boomklevers, spechten, holenduiven, ... die moeten nu uitwijken.

> Het herstellen van de vroegere waterhuishouding: het ruimen van de hofgracht rondom het hele domein en de vijver bij de open weides, de restauratie van de oude waterstuwen en -schotten en de aanleg van een overloop in het kanaal Dessel-Schoten om weer water vanuit de vaart in het domein te krijgen en omgekeerd.

> Aanplanting van streek-eigen soorten (die men soms in het buitenland gaat aankopen omdat die in eigen land niet meer grootschalig voorhanden zijn), begrazing door runderen van het roodbond Kempisch ras.

> Het bewaren van de natuurlijke rust en stilte: geen fietsers toegelaten, slechts 1 in/uitgang, ...

In dit kasteelpark zijn er oude en merkwaardige bomen, o.m. een 35 m hoge Zwarte Den (*Pinus nigra*) met een stamomtrek van 4,5 m. Er bevinden zich ook 3 mammoetbomen in het park. De grootste heeft een omtrek van 3 m. Het exemplaar is 23 m hoog (schatting). Het is niet gekend hoe oud deze boom precies is. De oudste in Europa aangeplante mammoetbomen (vanaf 1852) hebben nog niet de tijd gehad deze afmetingen te krijgen.

Wij eindigen onze wandeling aan de Oranjerie die vroeger bij het afgebroken kasteel hoorde. De Oranjerie is beschermd als monument en werd een vijftal jaren geleden gerestaureerd. Nu komt de ommuurde tuin aan de beurt, die tot op heden beheerd wordt door de vereniging Tuinpunt in samenwerking met het Agentschap Natuur en Bos. De huidige tuin bevat een mooie, modern vormgegeven vijver en een aantal bijenkorven, samengebracht onder een afdak met glazen achterwand, ideaal voor een rustige observatie.

Een interessante wandeling die laat nadenken over actuele thema's: publiek domein, doelstellingen van natuurbeheer, praktijken. Bedankt Henri en Lucy.

Vogel- en landschapstocht Het Vinne en Hagelandse akkers en holle wegen zondag 27/04/2008 - 9 dlnm

Gids: Wim Roelant
Leiding: Wim Vande Weyer
Verslag: Hilde Vangrunderbeek

De natuur is eind april op z'n mooist en de weersvoorspelling was veelbelovend, het moment dus voor een bezoek aan een heel mooie streek in Vlaams Brabant.

In de voormiddag bezoeken we het Provinciedomein Het Vinne.

In 2002 heeft het provinciebestuur het grootste natuurlijke binnenmeer van Vlaanderen “Her Vinne” dat in de 19de eeuw voor landbouwdoeleinden werd drooggelegd, in ere hersteld.

Bij de start van de wandeling bevindt zich een uitkijktoren vanwaar je een goed zicht krijgt op de gigantische waterpartij. Van op de toren spotten we een Zomertaling; een prachtig begin, niet?

Langs knuppelpaden zetten we onze weg verder. De grote Kokmeeuwenkolonie die op het meer broedt zorgt de hele wandeling door voor leven in de brouwerij; het gekrijs is nooit uit de lucht. Wat verder passeren we een kleine waterpartij waar ontelbare groene kikkers zich de longen uit het lijf kwaken; een ander oorverdovend geluid. De fotografen onder ons weten niet welk diertje eerst te fotograferen en sommigen gaan zelfs languit op de grond liggen om deze beestjes in kikkerperspectief

op beeld vast te leggen. We vervolgen onze weg langs een pad waarnaast enkele hoogstamboomgaarden in bloei staan.

Vanuit een kijkhut zien we tussen de Tafelenden, Slobeenden, Kuifeenden, ... ook enkele koppels Geoorde Fuut in zomerkleed. Tussen de krijsende

Kokmeeuwen ontdekt Wim R. als eerste heel wat Dwergmeeuwen. Toch geen alledaagse waarneming!

Als we rond 12u30 terug aan de parking komen wordt het op het provinciaal domein stilaan behoorlijk druk, hoog tijd dus om plaats te maken voor de grote massa.

Voor onze picknick hebben Wim en Wim een heel tof terrasje vastgelegd in het mooie historische centrum van Zoutleeuw. Het is er heerlijk zitten en het kost ons allen heel wat moeite om na een lekkere, stevige pint aan de namiddagexcursie te beginnen!

Vanuit Zoutleeuw rijden we zo'n 20min. noordwaarts door dorpjes met mooi klinkende namen als Grazen, Geetbets, Loksbergen. We parkeren de auto's voor het streekmuseum van Loksbergen.

Van hieruit wandelen we bergopwaarts langs laagstamboomgaarden in bloei, richting holle wegen. Holle wegen zijn in Vlaanderen schaars en komen nog enkel voor in de Vlaamse Ardennen, het Vlaamse Heuvelland en het Hageland. Wim R. weet ons heel wat te vertellen over het ontstaan en de opbouw van deze waardevolle relicten. Onderweg genieten we van de vele bloeiende boomgaarden, van de voorjaarsflora, de mossen en van de schaarse vogeltjes die in deze eerste hitte van het jaar nog zingen.

Deze zonnige, dorstige dag sluiten we af met een frisse pint in het streekmuseum waar we geparkeerd staan. Om 17u15 vertrekken 9 gelukkige natuurpunters richting Antwerpen. Wim en Wim, dit select groepje heeft genoten van deze dag, heel erg bedankt hiervoor.

Vroeg ochtendwandeling in de Hoboken Polder met ontbijtbuffet

zondag 4 mei 2008 - 16 dlnm

Gids: Tuur Wuyts

Leiding: Nancy Geldhof

Verslag: Ronny Deckers

Veel volk op de afspraak aan de trap van Hoboken Polder. Het vroege uur en de belofte aan een morgen vol nachtegalezang lokte zoals elk jaar een verscheidenheid aan NP-ers. Sommigen vonden het zelfs al te laat

om te vertrekken. Naast de trap kleurde een zee van Fluitenkruid de helling wit. Zelden zag ik deze schermbloemige mooier en weelderiger als vandaag. Een activiteit waarin vogelzang centraal staat, confronteert mij helaas elke keer weer met mijn totaal gebrek aan muzikaliteit. Zelfs een Nachtegaal, die toch haast iedereen blijkt te herkennen, brengt bij mij telkens weer een frons op mijn voorhoofd. Is hij het of is hij het niet? Het antwoord was echter heel simpel. Hij was het! Luid, veelvuldig en allesoverheersend. Het leek wel of hij speciaal voor ons in grote hoeveelheden was komen opdagen. De Zwartkop, Koolmees, Grasmus, Winterkoning en andere Fitissen maakten het feest compleet.

Op een bepaald moment float ook de Wielewaal. Uit hoofde van zijn peterschap over 1 van de originele helften van onze fusievereniging, brengt dit altijd weer iets te weeg in de groep. De imitaties waren niet uit de lucht, maar het beest liet zich niet zien. Daar onze vrienden van HP ook een vroeg ochtend wandeling hielden, zag ik in mijn fantasie 2 verschillende groepen, elk langs de kant van het bos, naar mekaar wielewalentaal fluitend. Allebei dolenthousiast over die leuke waarneming :)

Tegen 9 uur verhuisde het hele gezelschap richting IJsvogel voor het ontbijt. Verzorgd door Nancy en Femke. Ik weet dat het dan van goede opvoeding getuigd om die mensen hun werk en inspanning te loven, ongeacht het resultaat. Maar in dit geval dient toch vermeld, dat een gewone accolade hen te kort zou doen. Het was ronduit fantastisch. Lekker, veel en leuk gebracht. Beiden hartelijk bedankt en zoals altijd....de afweziggen hadden weeral ongelijk.

Nieuwe natuurgebieden in West Zeeuws-Vlaanderen + boottocht Westerschelde

maandag 12/05/2008 - 28 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Tuur Wuyts

Verslag: Erwin Van der Weyden

Het verdrag van 1995 voor de uitdieping van de Schelde leidt tot een politiek spel van geven en nemen waarbij

milieuverdedigers ook de voeten onder de onderhandelingstafel schuiven. Zo ontstond het engagement om zo'n 700 ha tot natuurgebied om te vormen, hiervan is al een 400-tal ha ingevuld.

In de voormiddag bezoeken we twee dergelijke projecten in de omgeving van Oostburg: De Sophiapolder en De Blikken. Sierlijke Kluten, lawaaierige Grutto's en de internetgewijs aangekondigde Sneeuwvangans passeren de revue. Zomertaling speelt verstoppertje achter Pitruszoden, maar als die in de kijker dobert, dan levert dat toch wel bijzonder mooie beelden op. Zwartkopmeeuw en Visdiefjes trainen onze nekspieren en de schutkleur van de Patrijzen heeft bij sommige toeschouwers meer effect dan bij anderen, maar uiteindelijk werden ze toch door iedereen gevonden. De Geoorde Fuut verdient het om te wachten totdat hij bovenkomt na elke duik, zo'n waanzinnig mooi koppeke! 12 nesten werden er van deze geteld. Kleine Zilverreiger en Lepelaar zijn ook altijd sierlijke aandachttrekkers, maar die Kemphaan met prachtig uitgezwarte borst was zeker niet alledaags! Blijven plakken na het koudeseizoen (nou ja wat nog koud kan worden genoemd) waren de Wintertaling en de Smient. En al dat moois belicht door een mild zonnetje waardoor de kleuren ideaal tot hun recht kwamen.

In de namiddag schepen we dan

in op de Festijn, een moffelketter, voor een boottochtje op de "Honte", oude benaming van de Schelde. De Festijn heeft nog een vergunning om "demonstratie" vangsten te doen. Onderaan de fuiken beletten kettingen het te veel slepen over de bodem wat meer trekkracht van de boot, en dus meer brandstofverbruik, vergt. Ja, ja, ook voor de vissers is de dure olie een hot item. Wat me opvalt bij het binnenhalen van de vangst zijn de ontelbare kleine zeesterretjes. Het komt er voornamelijk op neer om tussen die zeesterren andere

zaken te vinden. De spectaculairste zijn de krabben die gretig door de kinderhanden gaan. Het voortbewegen van de Zeetong door zich van de grond “af te duwen” met de vinnen blijft me ook enorm bij. De Slakdolf lijkt wel een duimgroot, niet ingekleurd figuurtje uit een animatiereeks, echt grappig om te zien. De Ribkwal of Zeedruif heeft twee namen en dat vind ik heel handig want dan weet je ineens waarover het gaat (een kwal) en hoe het er uit ziet. Alleen wat dat laatste betreft was “Geschilde pitloze zeedruif” een beter beschrijvende soortnaam geweest. Ten Oosten van Breskens is er een plaatsnaam “Nummer Een” (echt waar, kijk maar op de kaart) waar we nog wandelen door een natuurgebied, “Voorland” genoemd. In 1994 is men hier begonnen met een schorgebied aan te leggen dat een 20-tal keren per jaar gedeeltelijk overspoeld wordt. Dit is te merken aan de zoutminnende planten die we er aantreffen: Lamsoor, Zilte Schijnspurrie en Hertshoornweegbree. Steenloper in verschillende kleurpatronen, Groenpootruiter, Visdieven, Grote Sterns, Dwergsterns en daarbij ook het vrouwtje Dwergstern, dat rustend op een paaltje eten aangereikt krijgt door het vissende mannetje, zijn hier de waardige afsluiters van een opnieuw geslaagde dag, in goede banen geleid door Luc en Tuur.

Natuurgebied Lovenhoek te Vorselaar zondag 18/05/2008 - 15 dlnm

Gids: Etienne Mahieu

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: Rina Vredenburg

Van Grobbendonk tot Vorselaar, van Vispluk tot Pallaard, ziet men langs alle wegen, en dit sinds jaar en dag, een wegwijzer naar de “Roos van Casablanca”. Datgene wat door deze welluidende en poëtische naam wordt aangeduid, moet wel een bekende instelling zijn, die van heinde en verre bezoekers trekt. Drankgelegenheid, manège, dancing? Wij raden en fantaseren maar wat. In ieder geval, het was dààr, waar de laatste boerderijen ophouden, en de asfaltbaan ombuigt en als een verharde zandweg tussen de landerijen verder loopt, dat onze gids Etienne Mahieu ons opwachtede.

Wij wandelden het natuurgebied Lovenhoek binnen. Dank zij de arendsblik van Luc Van Schoor ontdekten wij al dadelijk een Roodborsttapuit in een van de bomen, en daarna op de paaltjes langs de weide (dezelfde?). Het uitgangspunt van de wandeling was het blanke kapelletje van de Lovenhoek. Het staat daar vredig in een idyllische omgeving van weiden, akkers, hagen, boomgroepen en bos. Achter het kapelletje vinden fietsers en wandelaars een lommerrijke picknickplaats, een plek om te genieten van de schoonheid van het landschap. Nochtans is het hier niet altijd zo verlaten geweest. Ooit stonden hier wel een vijftal boerderijen, maar door de schraalheid van de grond waren die gedoemd om weer te verdwijnen. Ook werden hier veten uitgevochten tussen rivaliserende stropersbenden, en gebeurden er zelfs zelfmoorden. Al wandelend vertelt onze gids deze en andere anekdotes over de streek. Hij leidt ons langs een bospaadje om ons een groeiplaats van Eenbes te tonen. We lopen kriskras door het bos, door drassige gedeelten waar de bosbies massaal opschiet. Het is een gemengd bos, waaruit echter de dennen, met name de Grove den, zullen moeten verdwijnen. Wij komen uit op de Heirbaan bij de voormalige boswachterswoning, waar de jonge prins Boudewijn begin de jaren '40 mocht overnachten als hij in de buurt op scoutskamp was. We gaan nu even de Pulderdijk op, maar in plaats van deze

te volgen tot de afslag van de officiële wandeling, duiken we onmiddellijk het bos in. Een oerbos, mag je wel zeggen. Het is de riviervallei van de Molenbeek. Door de sterke landinwaartse winden werd na de IJstijd vooral zand en klei afgezet. De ondergrond bestaat uit ijzersteen (ijzeroer), hetgeen aan de bruine waterloopjes genoegzaam te zien is. De ondoordringbaarheid van deze ondergrond veroorzaakte moerasvorming. Het gebied is inderdaad

zeer drassig en het is dan ook gevaarlijk om als wandelaar op eigen gelegenheid van de aangeduide route af te wijken. Intussen doorschreed onze gids het ruige terrein in alle richtingen, soms op met gras begroeide paadjes, soms gewoon tussen de brandnetels en bramen, en zo kregen we een unieke kijk op dit verborgen paradijs. Doordat we bestendig naar de bodem moesten kijken wààr we onze voeten konden zetten, ontsnapte de rijke flora zeker niet aan onze aandacht. Zoals het hoort in een echte bosbiotop, stonden er Dalkruid en Lelietjes-van-dalen; verder Gele dovenetel, Kruipeend zenegroen, Hondsdraf, Watermunt, Waterpeper, Moerasvergeet-mij-nietje enz. De voorjaarsbloei, o. a. Dotterbloem, waren intussen uitgebleeid. Ook de Klaverzuring toonde alleen de zo herkenbare lichtgroene blaadjes. Boven de boomkruinen weerklonk de roep van de Koekoek. Doorheen de overheersend scherpe fluittonen van o. m. Roodborst en Winterkoninkje, kon Luc Van Schoor het fijne geluid aan het Goudhaantje onderscheiden. Op de weg naar de Heirbaan naar de Lovenhoekkapel ontwaarde we hoog in de lucht niet minder dan vier Wespenevies. Terwijl we keken naar de mooie hagen van streek-eigen groen – Eenstijlige Meidoorn, Rode kornoelje, Vlier, Gelderse roos, Rimpelroos, enz. – en luisterden naar de boeiende plaatselijke anekdotes van onze gids, over jeneverstokerijen en duivenmelkers, naderden we stilaan het eindpunt van deze prachtige wandeling. We namen afscheid en koesterden heimelijk de wens om in die fameuze Roos van Casablanca nog even te kunnen verpozen bij een verfrissende drank. Helaas, tot zelfs op het terras was het oorverdovende lawaai van de muziek daarbinnen niet om uit te houden. Toch zeker niet na de weldadige onderdompeling in de “schöne Waldeinsamkeit”. Niemand had er zin in. Vaarwel dromen en illusies over een landelijke herberg met een zó tot de verbeelding sprekende naam. “What’s in a name? A rose by any other name ...” Vul zelf maar aan.

Turnhouts vennengebied
zondag 25/05/2008 - 8 dlnm
Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Wim Van de Weyer
Verslag: Kris Vos

Zondagmorgen en het regent. Met een klein groepje vertrekken we van op de Bist onder leiding van Wim richting Turnhout. Luc en Sonja wachten ons daar op. De papa van Luc is zwaar ziek. Luc weet dat hij op Wim kan rekenen mocht hijzelf onverwacht huiswaarts moeten keren. Kameraadschappelijk en sereen zie ik ze geregeld een stukje voorop lopen vandaag. Het Winkelsbroek, als reservaat opgericht in 1992, strekt zich uit aan de oever van de Grote Kaliebeek, in het uiterste zuiden van Turnhout. Dit gebied bestaat uit vochtige hooilanden, elzenbroeken, moeras en bos. Er staan mooie infoborden. Luc vertelt ons dat in dit moerassig laagveengebied vroeger turf gestoken werd. Ondertussen genieten de talrijke muggen van een heerlijk ontbijt op onze armen en hoofdhuid. Dank zij een beheerscontract met de stad Turnhout konden er grootschalige beheerswerken uitgevoerd worden, o.a. het openmaken van ca. 2 ha moeras.

Vanuit een prachtige vogelkijkhut (we zitten allemaal op de eerste rij !!) kunnen we de Kleine karekiet observeren en ik zie zelfs vluchtig een Blauwborst. De Gagel groeit hier weelderig.

Hoewel de hoeveelheid water nog zeer behoorlijk is valt er hier toch zichtbare verdroging vast te stellen. Dat zorgt voor voortdurende verbossing van de moerassen, waarbij vooral Zachte Berk een probleem vormt. Dit moeras open houden is zwaar werk. Maar aan alles merk je dat dit gebied heel wat ontwikkelingskansen heeft voor flora en fauna.

Luc hoort de Zwarte specht, we horen ook Goudhaantje en Zwartkop. Aan een open elzenbosje is het al Fitis dat we horen en boven de vennen fladderen enkele Libellen en Beekjuffers. 'Het weer valt eigenlijk mee', zegt Wim, 'af en toe eens een muggenpisje'.

Op een zonnig terrasje van Taverne 't Zwart Water', met zicht op een 'Vale

Gier', genieten we 's middags van onze picknick.

Van hieruit vertrekken we na de middag naar het Turnhouts Vennengebied.

Het Turnhouts Vennengebied, ten noorden van Turnhout, is één van de mooiste en belangrijkste heidegebieden in Vlaanderen. Door de openheid en de rust, aanwezig in dit gebied, voelen tal van weidevogels zich hier thuis. We zien op één wei: Grutto (hier leeft de tweede grootste populatie in Vlaanderen), Wulp, Scholekster en Kievit.

Meerdere koppeltjes Roodborsttapuit trekken telkens onze aandacht. Wat een prachtige vogeltjes zijn dit. Op de Vennen zien we Wintertaling, Meerkoet, Bergeend, Grutto's en Kleine plevier. Over het water scherpen Oeverwaluwen. We wandelen door een open heidelandschap met slechts enkele bomen, hier zingt de Boomleeuwrik prachtig. Luc wijst ons op de lichte oogstreep, een belangrijk kenmerk.

Ook andere vogels vertoeven hier graag: Grasmus, Graspieper, Grote Lijster, Kneu, Boomklevertjes... 61 soorten zien we vandaag. Ergens onderweg komen we een afgeknaakte Berk tegen die begroeid is met de Berkenzwam. Luc gaat op onderzoek en ontdekt dat in deze stam een familie Grote bonte specht woont. Wij zijn de bevoorrechte getuigen van een intiem familietafereeltje: pa komt thuis, ziet dat z'n vrouw niet thuis is, en de kinderen zeuren om eten... hij vlug terug weg en moeder komt aangevlogen met haar bek vol heerlijke insectenhapjes. Helaas zorgt onze aanwezigheid voor enige argwaan bij de moeder en ze twijfelt om in het nest binnen te gaan. Pas als wij weg gaan zal zij de hongerige kleintjes voeren. Wat een leuke ervaring, wat een waarneming!

Met een fijn gevoel drinken we nadien nog samen een glas.

Het zijn 2 mooie pareltjes van natuurgebieden die Luc en Wim ons vandaag getoond hebben. Bedankt mannen, jullie inzet is fantastisch!

Fietstocht Limburgse heidegebieden
zondag 01/06/2008

Gids: Wim Roelant - 12 dlnm

Leiding: Herman Van den Reeck

Verslag: Jeanine De Greef

Wim was er niet bij. Hij moest bij zijn Finn blijven. Boompieper, Geelgors, Groenling, vliegende Snip, Zwartkop, Gekraagde roodstaart, Grasmus, station van Asch, 3 Boomvalken, Zwarte roodstaart. Als afsluiter een buizerd. Hij ziet er wel niet zo goed uit, maar blijft wel in de lucht. 45 km.

Rucphen en Pannenhoef
zondag 15/06/2008 - 23 dlnm

Gids: Dré Vansteenvoort

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: VM: Rina Vredenburgt

NM: Tuur Wuyts

Voormiddag:

Een bezoek aan de Heemtuin van Rucphen (Noord-Brabant, Nederland) is altijd een belevenis. Het officiële adres luidt: Baanvelden 12, Rucphen. Langs deze vrij rustige asfaltweg, waaraan ook de ski-dome gelegen is, krijgen we door de kleurige en bloemrijke berm al een voorproefje van wat ons binnen te wachten staat. Op een oppervlakte van amper twee hectaren vinden we een soortenrijkdom en een bloemenweelde zoals die tegenwoordig bijna nergens meer in een willekeurige open ruimte voorkomt. Nochtans gaat het enkel om wilde en inheemse planten, dus geen geïmporteerde exoten of kweekvormen. Door een intensief terreinbeheer is men erin geslaagd een grote diversiteit aan biotopen in te richten. Al meteen bij het binnenkomen zien wij de Beemdooievaarsbek, een soort met vrij grote blauwpaarse bloemen, waarvan de kroonbladen niet zijn uitgerand. Agrimonie is niet echt zeldzaam. Voor de Grote ratelaar of de Grote pimpernel daarentegen moet je al na een beschermd natuurgebied. Op de "vlinderwei" - al de deelgebiedjes worden aangeduid met een toepasselijke naam - bloeit het Bont kroonkruid - een vlinderbloemige met roze bloemen, die o. a. voorkomt in het Blaasveldbroek, maar voor het overige

in onze regio eerder zeldzaam is. Ook Adderwortel, een Duizendknoop met roze bloeikolf, is tegenwoordig niet langer een alledaagse verschijning. De Poelruit, een ranonkelachtige met bleekgele bloemtrossen en typische samengestelde bladeren, moet men al evenmin buiten de natuurgebieden gaan zoeken. Op een bepaalde plek staan Jeneverbes en Gaspeldoorn (een bremsoort) vlak bij elkaar. Zo kan je de verschillen in habitus zien, die anders niet erg zouden opvallen. Ook een aantal andere bremsoorten - Verfbrem, Duitse brem, Stekelbrem - staan vlak bij elkaar, wat vergelijking vergemakkelijkt. Mooi zijn de dopheidesoorten, vooral de Rode dopheide. Intussen zijn we dus op de "vochtige heide" gekomen. Daar ontmoeten we verder de Veenbes en de zeldzame Lavendelheide. Ook de Beenbreek, een sierlijke liliëachtige, ontbreekt niet. Het zou onbegonnen werk zijn om in een beknopt verslag zelfs maar die planten op te sommen die onze bijzondere geestdrift, onze

blijde verrassing opwekken, laat staan alle planten. Een van de hoogtepunten van deze heemtuin is ongetwijfeld de "korenakker". Tussen het koren prijkt een kleurrijke bloemenweelde: Klaproos, Korenbloem, **Bolderik**, Gele ganzenbloem, Incarnaatklaver. Iets later op het seizoen bloeit er de schitterende oranje Roggelelie. Dit maal zagen we maar één exemplaar in knop. In het beekdal ontmoeten we Pijlkruid (van de Waterweegbreefamilie), Grote boterbloem, Spaanse ruiter (een distelsoort met één bloemenhoofdje op de kale stengel, en die nauwelijks stekels vertoont), en Teer guichelheil, met een zachtroze, klokvormig bloempje. Nadat we van al deze leerrijke pracht hadden genoten, mochten we onze boterhammen opeten in het knusse bezoekercentrum. Intussen werden op een groot scherm mooie natuuroptnamen geprojecteerd.

Namiddag:

Langs binnenwegen reden we naar De Lokker- West, een gedeelte van het gebied Pannenhoeve. De Lokker is een laag gelegen terrein met 11 vennen. Op één ervan vlogen 2 Groenpootruiters op. Iets verder 2 roofvogels die onze richting uitkomen. Na aandachtig kijken, blijken het 2 Wespenspiegels te zijn! Wat is het hier wijds en rustig en dat alles onder een prachtige wolkenhemel. Ideaal dus om te wandelen. Wegenielen en laten de dingen op ons afkomen. Een Boompieper toont zijn baltsvlucht, Fitis, Blauwe Reiger en Grote Bonte Specht laten zich horen of zien. Midden op een veldweg Gerande Schijnsparrie. Azuurwaterjuffer is talrijk aanwezig. Frans Wouters wijst ons op Bosschildmos (*Parmelia caperata*), een op boomstam groeiend lichene dat gevoelig is voor zwaveldioxyde. Nu weten we ook dat gras omgeven door een crèmekleurig "kokertje" de Halmverstikker is, een ascomycete. Zanglijster en Zwarte Specht laten zich horen. Rudy en Hilde spotten een Bonte Vliegenvanger en een eind verder zit een Grauwe Vliegenvanger op een boomtak. Het Padvindervens werd behandeld met kalk omdat het té zuur werd en er weinig nog in kon leven. Hier zit Dodaars en 1 wijfje Slobeend. Plots vliegt hier een Boomvalk over en demonstreert zijn behendige vlucht. Roodborsttapuit zit op de uitkijk en Bosrietzanger laat zich horen. Op het lijstje komen nog Waterhoen, Grasmus, Gaai en Koekoek. De wandeling loopt ten einde. In de omgeving van de recent verlegde Bijloop vliegen 2 Huiszwaluwen rond. Dré wordt terecht bedankt voor het gidsen en Lucy leidde alles in goede banen. In de landelijke herberg "In het Anker" in Zundert konden we ons laven aan een flinke pint en nagenieten van deze gevulde dag.

Zomerzonnende op Fort 7
zaterdag 21/06/2008 - 41 dlnm

Leiding: Lucy de Nave
Charlotte Daems

Verslag: Tuur Wuyts

Het is reeds enige jaren een traditie om het begin van de zomer te vieren op Fort 7. Zo ook nu.

Er kwamen 38 volw. en 3 k. opdagen en om 19 u. startten we de wandeling met

de fortgidsen.

Het weer was optimaal: zacht en windstil. Tot 21 u. genoten we van al het moois dat het fort in deze periode te bieden heeft. Terug aan de IJsvogel hadden de vrouwen van de beheerploeg gezorgd voor lekkere hapjes en drankjes.

Gezien het schitterende weer was de receptie uiteraard buiten te doen. De stemming was opperbest en om 23.30 u. werd er een punt achter gezet. De dappersten (12 volw. + 2 k.) hadden hun slaapzak meegebracht en/of tentje om onder de blote hemel te overnachten.

's Morgens waren Hugo en Ronny naar de IJsvogel afgezakt om de afwas te doen terwijl Charlotte en Lucy voor een stevig ontbijt zorgden zodat de buitenslapers op temperatuur konden komen. Voldaan keerden de overnachters daarna huiswaarts. 't Was weer goed, dus tot volgend jaar !!

Natuurreservaat De Zegge
zondag 06/07/2008 - 38 dlnm

Gids: Marcel Verbruggen

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: VM: Hugo Waeterschoot

NM: Tuur Wuyts

Voormiddag:

Ze zeggen het, maar de Zegge werd aangekondigd als "een belevens". Nu het was er me eentje van jewelste, eerlijk gezegd! Het startte al met het aantal deelnemers. Ik dacht even dat ik op de Gordel manifestatie was: meer dan 50!, dus ongeveer evenveel als het aantal hectaren van het oorspronkelijk reservaat. Het natuurgeweld bleef echter tegen hoog tempo afvuren op de deelnemers. In een recordtijd kregen we een lange reeks fantastische waarnemingen zoals van de Kleine karekiet, Wespenspiegel of de Boomvalk, maar vooral de plantengemeenschappen, typisch voor dit moeras, waren van de partij. Grote Ratelaar, Kleine Zonnedaauw, Wateraardbei, Gevlekte Orchis, de opmerkelijke Koningsvaren en het piepkleine Watervorkje (had ik nog nooit van gehoord), verschillende soorten Fontijnkruid, Pijptorkruid en ga zo maar door. Goed dat er restricties zijn aan de lengte van dit artikel want een

lijstje van waargenomen soorten gaat onmogelijk op dit blad. Je krijgt echter een mooi overzicht van een aantal waarnemingen op onze website (www.zuidrand.be) waar je onder de tab fotogalerie/2008/De Zegge 6 juli een aantal foto's van deze excursie kan bewonderen. Met dank aan Veerle De Saedeleer

hiervoor ! Tjonge, tjonge om 13 uur na meer dan 3 uur excursiegeweld was ik gewoon murw... Lang geleden dat ik nog zulk een mooi en gevarieerd moeraslandschap heb gezien. Eigenlijk hoogstmerkwaardig wetende dat een deel van het gebied gelegen in de wondermooie vallei van de Kleine Nete, in de jaren 70 door de mens werd

gecreëerd met buldozers ! Namiddag:

Het botanisch en ornithologisch hoogtepunt van de dag hadden we reeds gehad, nu lag het accent meer op wandelen. We starten door een eindje te stappen langs de grote baan en de brug over de Grote Nete over te steken. Opmerkelijk was hier een Grote gele kwikstaart en de eerste Weidebeekjuffers. Wat verder sloegen we een dreef in waar Vingergras en Hardbloem spec. stonden. Het was een vrij droog gebied dat we doorkruisten maar we troffen hier Dolle kervel en Brede wespenorchis. Een aangrenzend veldje Boekweit ziet men ook niet zo vaak. Het was wellicht bedoeld om Fazanten en Houtduiven te lokken.

De dreef ging over in een nauwelijks gebruikt bospad. Op de brug over, en de weg langs de Grote Nete waren de schitterende Weidebeekjuffers met hun vlinderachtige vlucht nadrukkelijk aanwezig. In het stromende water deinden Fonteinkruiden, Pijlkruid, Waterweegbree en Kleine egelskop in het heldere water. Roodborstapuit en Boerenzwaluw kwamen in beeld.

Het Malesbroek is een uitgestrekte langwerpige plas die ontstond door turfwinning. Vrij weinig vogels hier toch Fuut, Kuifeend en Meerkoet op het water en Kokmeeuw in de lucht. Na ongeveer 6 km wandelen kwamen we terug bij ons vertrekpunt.

't Was een aangename zomerse dag waarvoor we Lucy en Herman hartelijk danken.

Waarnemingen

DATUM	PLAATS	WAARNEMERS	SOORTEN
Vr 16/05/08	Hove	Wim Van Deynze	- Vrouwelijk Ransuil en geluid van 2 jongen
Ma. 09/06/08	Romeinse put	Tuur Wuyts	- Veelkleuring Aziatisch lieveheerbeestje
			- Sneeuwwitte vedermot
			- 201 rupsen van de Dagpauwoog op Brandnetel
			- Zwartkop
			- Tjiftjaf
			- Merel
			- Turkse tortel
			- Gierzwaluw
Za 14/06/08	Fort VII	Karel Matthijs	- 1 Koekoek
Ma 16/06/08	Fort VII	Karel Matthijs	- 1 Eekhoorn
		Mariette Donkers	
		Tuut Wuyts	
Ma 07/07/08	BPA 30	Plantenwerkgroep	- Kleine kattenstaart
Ma 11/08/08	Vuile plas	Ivo Schiltz	- Groene specht achtervolgd door roofvogel (wellicht Sperwer)
Wo 13/08/08	Fort VII (Waterhoenpad)	Tuur Wuyts	- Tongvaren

PROJECT TONKA-EILAND: Oprichting van een Saramaccaans Ethnobotanisch Kenniscentrum

Johan Baetens beter bekend in de afdeling als “den Biet” heeft besloten om zich voor een vol jaar volledig belangeloos in te zetten voor een natuur-educatief en lokaal cultureel project rond het Tonka Eiland in Suriname. Ik had het geluk om een tijdje geleden hierover een diavoorstelling te mogen bijwonen en was ronduit gefascineerd omtrent de kennis en begeestering van de bezieler van het project, Frits van Troon, een lokale Saramaccaner waarover je hieronder meer te weten komt. Als afdeling steunen we dit project dan ook ten volle en stellen we bereidwillig ons rekeningnummer open voor diegenen die voor het project een gift willen doen. Iedere cent wordt aan het project overgemaakt en Johan beloofde ons op de hoogte te houden aan wat het besteed werd. De laatste paragraaf van dit artikel geeft hierover meer info. Johan toonde over het project tevens een video van de Nederlandse Televisie die we trachten te bemachtigen om vermoedelijk op de LAV of een bijzondere winteravond jullie hiermede verder kennis te laten maken. Het “Tonka project” is in mijn ogen een schoolvoorbeeld van hoe een oorspronkelijk klein maar origineel idee met heel wat gedrevenheid en inzet kan uitgroeien tot een groots educatief project waar in dit geval respect voor de lokale natuur en cultuur, verzoend worden. Zeker aandachtig lezen dus!

Hugo

Het Brokopondo-stuwmeer

Tot halverwege de 20ste eeuw leefden, op de plaats waar tegenwoordig het Brokopondo-stuwmeer ligt, tal van Saramaccaners, verspreid over een twintigtal bosnegerdorpen, langsheen de Suriname-rivier. Enkele honderden jaren eerder hadden verscheidene negerslaven de plantages weten te ontvluchten en zich in de vallei gevestigd. Deze marrons leefden er in een Afrikaanse traditie, aangevuld met kennis van hun burens, de indianen. Aangezien ze aangewezen waren op de natuur, was kennis van de plantenwereld en hun (o.a. medicinale) toepassingen algemeen gangbaar.

In 1952 werd gestart met de bouw van een stuwdam wat voor een groot deel van deze bevolking het begin van het einde betekende van het traditionele leven langs de rivier. In 1964 was de dam klaar en ontstond dus langzaamaan het Brokopondo-stuwmeer. Op 10 jaar tijd werd zo het 1560 km² grote stuwmeer gevormd dat moest voorzien in de stroomvoorziening van Suralco (tegenwoordig Alcoa genaamd), een Amerikaans bauxietwinningsbedrijf. De stroom die met het stuwmeer wordt opgewekt gaat voor 90% naar Suralco, terwijl de rest voor de stroomvoorziening van Paramaribo zorgt. Pas in 1998 werd tegemoetgekomen aan de

verzuchtingen van de uit de vallei gemigreerde bewoners en werd het transmigratiedorp Bronsweg ook van stroom voorzien.

Door de bouw van het stuwmeer moesten de Saramaccaners uit dit gedeelte van de vallei verhuizen. Het merendeel van de mensen die er woonden, werden overgeplaatst naar Bronsweg, waar verscheidene zogenaamde transmigratiedorpen waren neergezet. Verscheidene bewoners zagen een dergelijke levenswijze echter niet zitten en verhuisden naar Gunsi, waar de Suriname-rivier uitmondt in het stuwmeer. Daar konden ze immers hun traditionele levenswijze langs het stromende water gewoon verder zetten.

Vissende Saramaccaanse vrouw met kind, symbool van de traditie van het “leven met de rivier”

Niet enkel geleken de transmigratiedorpen qua structuur en huizenbouw geenszins op de traditionele inrichting van een Saramaccaans dorp, maar door de afstand tot het water werd het eveneens onmogelijk de traditionele levenswijze voort te zetten. Zo leverde de minder vruchtbare bodem in de dorpen minder op dan de vroeger gebruikte vruchtbare gronden langs de Suriname-rivier. Vanwege de afstand tussen de nieuwe dorpen en het stuwmeer konden de bewoners van de transmigratiedorpen de traditie van o.a. wassen, baden en leren zwemmen in de rivier niet meer continueren en

Stuwdam van het Brokopondo-stuwmeer ook wel Afobaka of Grootmoeders (kromme) rug genoemd, gebouwd voor de stroomvoorziening van een Amerikaans bauxietwinningsbedrijf

werden ze afhankelijk van regenwater en het opwekken van water via een (grond)waterpomp. De traditie van het “leven met de rivier” is hierdoor volledig verloren gegaan. Al de bovengenoemde factoren, inclusief de binnenlandse oorlog van 1986 tot 1992, hebben geleid tot een steeds verdergaande achteruitgang van tradities, gezondheid en economische ontwikkelingen van de Saramaccaanse bewoners uit de transmigratiedorpen.

Tonka-eiland

Uitzicht vanop Tonka-eiland over het stuwmeer waaronder zoveel Saramaccaanse dorpen verdronken liggen, maar ook de tradities en cultuur van deze bevolking

Tonka-eiland is vandaag de dag een eiland in het stuwmeer dat vroeger de top vormde van een heuvel die boven de vallei van de Suriname-rivier uitstak. Het beslaat zo'n 100 ha en bestaat voor het overgrote deel uit primair (onaangetast) regenwoud. Buiten dit geografisch gegeven is Tonka-eiland eveneens een naam die steeds meer algemene bekendheid krijgt bij de Surinaamse bevolking. In 1994 nam Frits Van Troon, een oorspronkelijke bewoner van het dorpje Kadju dat nu op de bodem van het stuwmeer ligt, het initiatief om op het eiland een Saramaccaans Ethnobotanisch kennis(overdracht)centrum op te richten. Als internationaal bekende Surinaamse veldbotanicus en oorspronkelijke bewoner van het gebied geraakte hij bevlogen van het idee om er een

Doelstellingen

Met het Saramaccaans Ethnobotanisch Kenniscentrum worden volgende doelstellingen behartigd:

- Natuureducatie voor jongeren/kinderen van verstedelijkt gebied door een eerste kennismaking met het primair regenwoud (bosklasse) en de Saramaccaanse cultuur (m.b.v. natuurleerpad en boswandelingen)
- Ecologisch opleidingscentrum voor hoger geschoolden (leraren-opleiding Biologie, opleiding Agrarische Productie – Bosbouw en werknemers van 's Lands Bos

Frits Van Troon, Suriname's grootste veldbotanicus, die het Tonka-project, het oprichten van kennis- en educatiecentrum over natuur en cultuur, opstartte in 1994

kennis- en educatiecentrum op te richten. Met dit centrum wenst hij de sterke achteruitgang van de Saramaccaanse kennis over natuur en cultuur (die bij de traditionele Saramaccaan onlosmakelijk met elkaar verbonden is) een halt toe te roepen en een mogelijkheid te bieden aan de Surinaamse studenten en de bewoners van de transmigratiedorpen in het bijzonder deze kennis te gebruiken om een toekomst uit te bouwen in de natuursector of het eco-toerisme.

In 1995 kreeg hij het eiland van Suralco in concessie en kon dus begonnen worden aan de uitbouw van het centrum. Medio 1995 werd 1 hectare oerwoud geschikt bevonden voor de eerste bouw van Saramaccaanse hutten, waarvan er 3 in de loop van 1996 werden voltooid voor de op het eiland wonende medewerkers. In de loop van 1996 en 1997 werden 2 grote pina-hutten gebouwd zodat de eerste groepen studenten er konden worden opgeleid. Om het uiteindelijke doel (de oprichting van het kenniscentrum) op financieel vlak te ondersteunen werd gekozen voor een toeristisch zijspoor waardoor deze hutten eveneens door toeristengroepen kunnen worden afgehuurd. Intussen is Tonka-eiland uitgegroeid tot een oase van rust voor toeristen die een oerwoud-ervaring willen terwijl er op geregelde basis natuureducatieve uitstappen worden georganiseerd voor leerlingen uit Paramaribo en Brownsweg.

- Beheer) m.b.v. computerondersteunde plantendeterminatie
- Ecologisch kenniscentrum voor uitvoering en begeleiding van verscheidene ecologische onderzoeken (waterkwaliteit, kwikvervuiling in waterplanten en vissen, opvolging van vegetatie-ontwikkeling m.b.v. permanente vegetatie-plots)
- Medisch kenniscentrum voor integratie van westerse en traditionele geneeswijzen
- Kenniscentrum over de geschiedenis van het stuwmeer en de Saramaccaanse cultuur
- Educatie in ruimere zin (o.a. computeropleiding) voor de bewoners van de transmigratiedorpen

Gewenste bijkomende infrastructuur en materiaal

Om de gewenste toekomstige werking mogelijk te maken is er bijkomende infrastructuur vereist. Zo is een kwalitatief betere stroomvoorziening nodig voor het computerlokaal. Dit zal in eerste instantie worden verwezenlijkt door de installatie van een grotere generator (korte termijn) alhoewel de piste van zonnepanelen ook wordt overwogen (langere termijn). Door de uitbreiding van het aantal verblijven is ook een capaciteitsuitbreiding van het huidige waterzuiveringssysteem vereist. Bovendien zijn verscheidene toeristenverblijven aan herstelling toe en moeten er nog enkele gebouwen worden afgewerkt.

Ten slotte is de bouw van de kern van het Tonka-project, een schoolgebouw met Herbarium, laboratoriumruimte, bureel en bibliotheekruimte vereist. Dit gebouw zou het sluitstuk vormen van het kenniscentrum van waaruit de gewenste werking gecoördineerd zal worden.

Naast deze infrastructurele aanpassingen is er ook behoefte aan bijkomend materiaal. Zo zijn er voor het net opgerichte studentenhuis een 30-tal stapelbedden en 60-tal stoelen nodig. Voor de werking van het schoolgebouw zijn een droogstoof, enkele plantenpersen, binoculaires, bijkomende literatuur voor determinatie van het verzamelde plantenmateriaal en een op de computer aansluitbare projector (beamer) nodig.

Steun het project

Om het project te helpen realiseren wordt aan verschillende organisaties om steun gevraagd. Zo heeft WWF Guianas onlangs haar steun toegezegd door voor de komende 2 jaar de jongerenopleidingen te financieren, heeft de vereniging Suriprofs (professionele Nederlandse-Surinaamse voetballers) haar steun beloofd voor de bouw van het schoolgebouw en werd bijkomend materiaal (vnl. literatuur) verkregen van het NHN (Nationaal Herbarium Nederland) voor het verzamelen en determineren van planten.

Ons voormalig bestuurslid Johan Baetens heeft zich voor een jaar vrijgemaakt om er voor de uitbouw van een databank te zorgen met als uiteindelijk doel een (nederlandstalige) door computer ondersteunde plantendeterminatie mogelijk te maken. Op die wijze wordt het chronisch tekort aan nederlandstalige literatuur (voor plantendeterminatie) ondervangen en wordt tegelijkertijd het werken met een computer aangeleerd.

Daarmee komt het einddoel steeds dichterbij, maar dat betekent nog niet dat we er al zijn. Als je dus een steentje wil bijdragen kan dat steeds door een bijdrage te storten op onze afdelings-rekening (979-9767547-40) met vermelding "Tonka" of als je voor materiaal kan zorgen neem dan gerust contact op met Johan (baetens.johan@gmail.com) zodat er kan afgesproken hoe het transport kan verlopen.

Internationaal natuurfotografie festival

13-14/12/2008

Uniek in België

Live presentaties op groot scherm

- 5 buitenlandse topfotografen*
- 5 Vlaamse natuurfotografen*
- 20 korte klankbeeldprojecties*
- 2 fototentoonstellingen*
- 120 foto's BVNF (gratis)*
- 60 foto's Argus (gratis)*

Infostands met fotoapparatuur, natuurreizen, buitensportmateriaal

En meer ...

Driejaarlijks Festival georganiseerd door de Bond Verantwoorde NatuurFotografie, wordt gehouden in prachtig ruim cultuurcentrum Ter Dilft te Bornem. Gemakkelijk te bereiken tussen Antwerpen, Gent en Brussel. Kaartverkoop vanaf 1 oktober per telefoon, email of website, rechtstreeks bij cc Ter Dilft (www.terdilft.be). Keuze tussen halve dag-, hele dag- en combikaart voor beide dagen, tickets vanaf €7,50. De fototentoonstellingen zijn gratis te bekijken.

Volledig programma en alle informatie op speciale website:

for a living planet®

Programma HEDERA - najaar 2008

Vrijdag 17 oktober 2008, HET EILAND AMSTERDAM

Wij starten ons najaar met een diavoordracht van Bart Van De Vijver. We kennen Bart vooral van zijn schitterende reeksen over Antarctica. Vorig jaar vertoefde onze bioloog op Amsterdam, een vulkanisch eiland in de Indische oceaan. Een schraal begroeide plaats dat alleen door zeevogels wordt bewoond...

Wie deze voordracht wil bijwonen verwelkomen wij graag op vrijdag 17 oktober om 20.00 u in de grote zaal van het gemeentelijk centrum De Markgraaf, Kapelstraat te Hove (naast de kerk). Toegang is gratis.

Zondag 26 oktober 2008, DE LANGDONKEN

Dit najaar start Hedera met hopelijk een nieuwe traditie. Een daguitstap. Als opener kiezen we voor De Langdonken te Herselt. Een natuurgebied waarin de laatste jaren hard is in gewerkt en een heuse transformatie heeft gekend en nog zal kennen. In 2006 werd de start gegeven voor een spontane bosontwikkeling. De initiatiefnemers kregen zelfs een prijs van de provincie Antwerpen omdat boeren en natuurbeschermers op een zeer constructieve manier hebben samengewerkt. Reden genoeg om onze natuurnieuwsgierigheid te prikkelen. Alle liefhebbers verwachten wij om 10.00 u op de parking van de sporthal in Hove (naast het gemeentehuis) om van daaruit via carpooling richting Herselt te bollen (kostendelend vervoer aan 5 eurocent per km). Gelieve op voorhand in te schrijven bij Walter Suys. Picknick en drank zelf meebrengen. Best laarzen voorzien en deelname is gratis.

Zaterdag 15 november 2008, PADDENSTOELEN IN WEYNINCKHOVEN

November is bij Hedera dit jaar paddenstoelentijd. Het is ondertussen al enkele jaren geleden dat we dit thema nog eens benaderd hebben. We starten onze zwammenmaand met een excursie in Weyninckhoven. Catherine Vandercruyssen zal ons door deze wonderlijke wereld gidsen en ons verbaasd doen staan over het feit dat paddenstoelen meer zijn dan de opruimers in het ecosysteem. Zwammenliefhebbers en anderen welkom om 14.00 u aan het Parkhuisje achter het gemeentehuis van Hove, Geelhandlaan.

Donderdag 20 november 2008, HEDERATELIER SLIJMZWAMMEN

Hoewel slijmzwammen niet tot het schimmelryk worden gerekend, worden ze toch door mycologen bestudeerd. De bijna 500 soorten Myxomyceten vormen een unieke groep organismen die zich van alle andere levensvormen onderscheiden. Hopelijk is deze informatie voldoende om je nieuwsgierigheid te prikkelen zodat we jullie kunnen uitnodigen voor een atelier rond slijmzwammen, voor ons begeleid door Myriam de Haan. Afspraak om 20.00 u in GC De Markgraaf. Deelname gratis.

Zaterdag 6 december 2008, GROENE PLEINTJES IN HOVE

Waarschijnlijk verwachten de meeste mensen op deze sinterklaasdag niet veel groen meer aan te treffen. Toch vinden wij het een goed idee om één van de klassiekers uit ons excursieaanbod als winterexcursie op de agenda te plaatsen. Onze bekende pleintjestocht voorkomt namelijk koude voeten bij het herhaaldelijk te veel stil staan, eigen aan geleide natuurgeleide wandelingen. Hier kunnen we ook eens een stapje meer zetten. Ook zouden we tijdens deze excursie meer aandacht kunnen schenken aan het fenomeen groene vingers. Dit alles is één van de stokpaardjes van natuurgids Walter Suys, die jullie dan ook graag verwacht om 14.00 uur aan het Parkhuisje achter het gemeentehuis van Hove, Geelhandlaan.

Wie meer informatie wenst over deze activiteiten of over de werking van de WWF-vrijwilligerskern Hedera neemt contact op met Walter Suys, tel. 03-457 52 13 of via e-mail waltersuys.natuur@belgacom.net.

VMPA Natuurgidsen Fort 5 Edegem

Kalenderwandelingen

(Vertrek Hoofdingang Fort 5)

Zondag 19 oktober 2008 10.00 u - Herfstkleuren en geuren

Zondag 23 november 2008 10.00 u - Winterleven

Openingsuren Fort 5 Edegem

april-september 8.00-21.00 u

oktober 8.00-18.00 u

november-februari 8.00-17.00 u

maart 8.00-18.00 u

Alle inlichtingen en aanvragen wandelingen:

Valerie Nackaerts 03/8283246

Wat was er zoal te beleven op Fort 5 in Edegem?

Een fort vol watertonnen

Het vleermuizenreservaat is verder afgewerkt. De kieren werden gedicht met glaswol, in de hoop zo de tocht te minimaliseren. Nu alleen maar hopen dat de vogels dit niet massaal als nestmateriaal zullen gaan gebruiken.

Verder hebben we ook de eerste stappen ondernomen om de vochtigheidsgraad te verhogen. Aangezien we niet de mogelijkheid hebben, om bij wijze van spreken, het reservaat onder water te zetten, hebben we tonnen gevuld met water. Nu maar afwachten of dat de vochtigheidsgraad, die optimaal bijna 100% zou moeten zijn, gaat verhogen. Op verschillende plaatsen in het reservaat halen we momenteel iets meer dan 90%.

Nachtelijke lichtjes in Fort 5

In juli zijn we met wandelaars tijdens de schemer het fort ingetrokken. Een zeer bijzondere gewaarwording als het steeds donkerder wordt.

Een bijzonder diertje dat zich dan wel eens laat zien, zijn de glimwormen en meer bepaald de Grote Glimworm. Dit zijn kevers waarvan zowel het vrouwtje, de larven als de eitjes licht kunnen geven d.m.v. een chemische reactie, bioluminescentie. Dit licht ontstaat doordat het eiwit luciferine een reactie aangaat met zuurstof. Bijzonder is dat dit licht geen warmte produceert, in tegenstelling tot de ons bekende lichtbronnen, en dus ook geen energieverlies veroorzaakt.

Naast de Grote Glimworm hebben we ook een aantal exemplaren van de Kortschildglimworm gevonden, die vrij zeldzaam is.

Uitnodiging

Vindt u ook de herfst zo'n aangename periode door die mooie herfsttinten? Dan bent u meer dan welkom op de Herfstwandeling op 19 oktober 2008 om 10 uur aan de hoofdingang van Fort 5.

Bent u eerder een wintertype, dan is misschien eerder de Winterwandeling iets voor u op 23 november 2008 om 10 uur eveneens aan de hoofdingang van Fort 5.

Meer gedetailleerde informatie over de activiteiten vind je in de rubriek Agenda op pagina 4.

Activiteiten waar je op voorhand moet voor inschrijven zijn ***vet** gemarkeerd.

Zaterdag 4 oktober: Netevallei bij Herenthout (1/2 dag)

Zondag 12 oktober: Familietoektocht

*** Zondag 19 oktober: Bustocht naar de Ardennen**

Zondag 26 oktober: Klimaatwandeling op Fort 7

Zondag 2 november: Het landschap van Kontich (1/2 dag)

Zondag 9 november: Vogelkijk te Wintam Noordelijk Eiland (1/2 dag)

Zaterdag 15 november: Paddenstoelenweetjes

*** Zaterdag 22 november: Roofvogeltocht Saefthinge**

Zaterdag 29 november: Afdelingskwis

Zaterdag 6 december: Kerstmarkt in de IJsvogel

Zondag 7 december: Exoten in het Brusselse (1/2 dag)

12-14 december: Kerstmarkt op de Bist

Zaterdag 13 december: Winteravond - Bevers

*** Zondag 21 december: Winterzonnewende op Fort 7**

Zondag 4 januari: Vogelobservatie Tholen

Zondag 11 januari: 'De Kuifeend' (1/2 dag)

Zaterdag 17 januari: Vogelgebieden L.O. + slaapplek kiekendieven + mossels

Zaterdag 24 januari: winteravond - werk van eigen leden

Natuurpuntkalender

Naar jaarlijkse gewoonte Natuurpuntkalender van je daarin 13 schitterende natuurschoon op een laten komen.

Prijs: € 7,50 (incl. BTW)

natuurpunt
Natuurpunt Nederland

verschijnt opnieuw dé 2009. Traditiegetrouw vind foto's, waarin we Vlaams prachtige manier aan bod